

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

V. Christus Mediator fidei, & hominum, pax nostra, qui fecit vtraque vnum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

dem interpretatur, *umbra in ore eius*. Quisquis enim fortia prædicat & eneruiter viuit, ne turpis appareat, quasi sub foliis se honesti sermonis occultat. Sub umbra se proprii oris abscondit, dum in campum certaminis per sui torporis ignauam non procedit. Hic itaque quantum ad se, non ibidem, sed muliebrem sobolem, & hanc sub quinario numero generat, dum sequaces suos non ad robur spiritualis audaciæ, sed ad ortum educat ignobilis vitæ. Plura in hanc rem in dissertatione de Verbi Dei Tractatione non hæteroclit.

CAPVT V.

*Christus Mediator Dei & hominum;
Pax nostra, qui fecit vira-
que vnum?*

NOMEN Solis iustitia de quo proxime actum, alia quoque ratione cum nomine Mediatoris recurrente, in Christum cadit. Auanum aperit Anastasius Sinaita lib. 4. Hexaëm. in ipso fine, Conferens enim opus materiale quartæ diei, cum opere mystico diei quartæ in Cosmopœia spirituali, quam prosequitur; Solem qui quarto die in mundi natalibus est creatus, confert, cum Christo: quartam verò diem, quippe mediam cosmopœiæ, respondere ait cum Christo Sole iustitiæ, qui eductus à Deo est medio tempore; hoc est in quarto millennio, qui est medius dies seculi: quomodo etiam in initio creationis, quartus dies fuit medius septem dierum. Propterea in eo fuit præfiguratus Sol iustitiæ, mediator Dei & hominum, & medius, vt Dominus tam eorum quæ cadunt sub aspectum, quam eorum quæ non cadunt: & medius Patris & Spiritus sancti, & intermedius lapidis angularis duorum populorum. Qui etiam in cruce fuit insaltum sublatus in medio duorum latronum, & fecit salutem in medio terræ cum esset medius dies. Quare ad considerationem Christi, prout mediatoris accingamur.

Mediationes improprie, dimissa.

913. Mediatorem potè hinc accipio propriè, non ea duntaxat ratione, quam tradit S. Cyrillus lib. 3. de ador. nimirum pro gubernatore & protectore, qui medius incedat inter suos clientes & eorum aduersarios, prohibens hostes incurfione, suas vorò tegens ac vitans. Est quidem Christus, hac quoque ratione mediator; rectèque S. Cyrillus, ad Christum hoc modo spectatum accommodat illud de columna nubis sublata, & Egyptios inter ac Hebræos, per totam noctem interposita. Sed non est hæc illa propriè dicta Mediatoris notio, quam querimus. Vt neque illa quæ pect potest ex Gulielmo Parisensi lib. de monibus cap. 3. cum ait, in Dei Logica nullum esse medium siue argumentum validius, ad bene syllogizandum atque probandum quilibet, vel contrarias obiectiões elidendas, quam Christi mortem. Christus quidem, hoc item modo, est Mediator. Nos

tamen nunc aliam mediationem eius attendimus. Quanquam video non fore operosum, hanc mediatoris notionem reducere ad propriam mox proponendam. Quod intelligi potest ex alio eiusdem Gulielmi loco, nempe ex leu. Deus homo cap. 7. ad finem, vbi ita habet. [Per Dei sapientiam, Diabolo qui conculcatur omnia sub peccato, concludendum fuit conclusionem confusionis perpetuæ, & fuit Syllogizanda maior extremitas, scilicet Deitas de minore, scilicet de homine; & non tam inferenda vita argumento huiusmodi, quam etiam confutanda. Non enim solummodò inferenda erat neganti vel dubitanti homini Deitas, sed etiam conferenda eodem modo quo illum eam recipere fas fuit. Medium ergo terminum huius syllogismi, sic oportuit inter duas extremitates esse, vt maior de illo prædicaretur, & ipse de minore; quod est dicere quod Christus est Deus & quidam homo est Christus. Per hoc medium, Deitas homini non tam illata est, quam etiam collata, & conclusum est mori atque Diabolo.] Vides mediationem illam syllogisticam, extrahi à Gulielmo, ab impetrandi per Christum efficacitate quod primum fuerat adhibita, & accommodari ad mediationem qua per Christum mors elisa est, & Satan mortis antor prostratus: quod pertinet ad germanam illam mediationis Christi notionem, de qua hic est agendum, etiamsi prout sub illis terminis proponitur, non planè perspicitur, sed lux aliqua super sit affundenda, quod sic præsto.

*Vera mediatoris notio, per sublationem
disidiorum, Deum inter, & ho-
mines, intercedentium Chri-
sto vendicata.*

914. Intercedebant homines inter ac Deum, inimicitia capitales, partim Adami peccato excitata, in quo omnes mortui sunt & à Deo alienati; partim quoad plerisque rationis compotes, suborta ex peccatis quibus maiestatem diuinam ingratissimè violant. Iniquitates enim nostra diuidere, inter nos ac Deum, contestatur Scriptura. Eademque hominem illico à Deo fugere peccando docet: quod planè est, hominem fieri inimicum Deo per peccatum. [Deum enim fugere, ait S. Chrysost. hom. 11. in ad Phillij (in morali) non fit loco, (nam ubique est), sed operibus. Etenim loco quidem ab eo discedi non posse, audi Prophetam dicentem, Quò ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam; Quomodo igitur pote est à Deo fugere? Eodem modo, quemadmodum pote est procul à Deo proficisci, ac longè abesse. Qui se elongauit, inquit, à te peribunt. Et rursus. Nonne inimicitias vestra diuiserunt inter me & vos? Quomodo igitur fit iste longinquus discessus? & quomodo intercedit interualum? Electione & animo. Loco enim pote non est. Quomodo enim quis ab eo, qui ubique adest, fugiat? Peccator igitur fugit. Hoc est quod Scriptura inquit. Fugit impius nemine persequente. Valde fugimus Deum, tamen si semper ille secatur nos. Apostolus cursum suum eo intendebat, vt prope ad illum accederet nos eo intendimus, vt procul discedamus. Ergo non hæc digna lamentis? Quò fugis infelix, & miser? quò fugis à vita, & salute tua?

Si à Deo fugias, ad quem confugies? Si à luce fugias, quid respicies? Si à vita fugias, unde post hac viues? Fugimus hostem salutis nostrae. Quum peccamus, à Deo fugimus: fugitiuorum more eramus; ad alienam abcedimus terram, quemadmodum ille, qui comederat paternam bonam, & abierat in alienam terram.]

Odimus ergo Deum, peccando, & ab eo auertimur, vicissimque Deus adit nos. Nam quomodo non oderit Deus, cum à quo per summum scelus, tam perfide abiicitur, pro re tantula; id est pro gutta suauitatis, innumeris amaritudinibus infusa? Si Deus summe sanctus ac bonus iniquitatem non potest non auersari, necessarium prorsus est, vt homini iniquitatem admittenti, fiat inimicus. Quod recte considerans Lucifer Calaritanus lib. 1. pro sancto Athanasio alloquebatur Constantinum Imperatorem, suadentem aduersari mandatis Dei. [Quid est aliud, dicere, fac quod Deus fieri prohibuit, nisi estote inimici Deo, & acquirite vobis Diabolum amicum, date operam ne consequamini paradisum, ne denique regnum caelorum quod vobis promisit si mandata eius seruaueritis Deus amate inferna, diligite stagnum ardentem, desiderate esse cum omnibus qui sunt semper dantes poenas, desiderate dici homines Diaboli.] Cum igitur praeter illud vniuersale naturae peccatum quod omnes Deo exosos fecerat, multorum insuper grauium actualium peccatorum superpondium in plerisque accessisset, intercedebant Deum inter & humanum genus inimicitiae, quibus tollendis, & conciliandae paci, necessaria fuit persona quae poneret manum suam in ambobus. Ita enim fieri in humanis videmus, cum duae personae dissidentes, ad amicitiam & concordiam redintegrationem, sunt reducenda.

Hoc munere Deum inter & homines fungentem Christum, *mediatorem* appellamus, secuti Apostolum. Tomo. 2. eius locum expendens Nyssenus orat. 1. (verius 2.) contra Eunom. multas mediationes fabulantem, sic scribit cap. 12. [Quenam haec etiam multimoda mediatio quam in Deo facit, dicens mediator in decretis, mediatorem in lege? Non haec ab alta voce Apostoli sumus edocti, qui ait, quod legem mandatorum euacuans suis documentis, hic est, mediator Dei & hominum, cum dixit, hoc ipsum Verbum, quod vnus Deus est, vnus mediator Dei & hominum, Homo Christus Iesus. Totum nobis hic mysterij scopum, mediatoris nomine complexus, reuelauit: hic autem scopus est; Aduersarij malitia quondam humanum genus à Deo defecerat, & peccato seruierat, & à vera vita alienatum erat. Reuocat postea suum figmentum, qui figmenti Dominus est, & sit homo cum eo qui est Deus; & illud totum cum esset, & hoc totum factus est: & sic quod humanum est, cum Deo temperatum est, mediationem operante. Cui per assumptionem à nobis primitias, tota virtute contemptata est massa. Quoniam igitur mediator vnus non est, Deus autem vnus est, neque in personis in fide traditis in partes distributus: (vna enim Deitas in Patre, Filio & Spiritu sancto:) propterea sit mediator semel Dominus, Dei & hominum, copulans hominem per semetipsum Deitati. Quin etiam notione per mediatorem concepta, fidei pietatem didicimus: mediator

Theoph. Raynaud de Attrib. Christi.

enim Dei & hominum, quemadmodum humanae naturae communionem accepit, non putatus homo, sed natus secundum veritatem, sic etiam verus Deus est, non cognomento tantum honoratus nudae veritatis, vt vult Eunomius.]

*Mediatori Synonymae voces, apud
varios Patres.*

915 Quem mediatorem ex interprete vocant Apostolus & Nyssenus, passimque alij, Tertullianus *sequestrem* amat dicere, vt notauit Pamelius ad lib. de Resurr. car. cap. 51. vbi ita de Christo Tertullianus. [Hic, sequester Dei atque hominum appellatus, ex vtriusque partis deposito commissus sibi; carnis quoque depositum seruat in semetipso, arbone summam totius. Quemadmodum enim nobis arrabonem Spiritus reliquit, ita & à nobis arrabonem carnis accepit, & vexit in caelum pignus totius summam illuc quandoque redigenda.] Bene sequester Christus, ex commissio vtriusque depositi. Nam vt Modestinus Iuris-consultus definit is est sequester, apud quem plures, rem de qua controuersia est, deponunt. Sic dictus autore Lauinio, quem citat Agellius lib. 20. cap. 1. quod eius fides, pars vtriusque sequatur, quamvis eam non actionem minus probet Alciatus, referente Corraio 5. miscell. cap. 2. num. 3. Eodem sensu cap. 63. eiusdem libri, idem Tertullianus sic loquitur. [Resurget igitur caro; & quidem omnis, & quidem ipsa, & quidem integra. In deposito est vbi cumque apud Deum, per fidelissimum sequestrem Dei & hominum Iesum Christum, qui & homini Deum, & hominem Deo reddet, carni spiritum, & spiritui carnem. Vtrumque autem in semetipso fecerant.] Denique lib. contra Praxeam cap. 27. probat Christum alium fuisse à Patre, quia Apostolus eum vocauit *sequestrem Dei & hominum*. Locus est ex 1. Tim. 2. quem tamen ipsum locum I de carne Christi cap. 15. allegat eodem modo quo habetur in editione vulgata, adhibita non *sequestri*, sed *mediatoris* appellatione, à qua proinde non prorsus abhorret, etiam si frequentius, quem eo loco *Mediatorem* dixit, *sequestrem* vel *sequestrem* nominet: Vtut ex item voce Phrebadij lib. contra Arianos verbis illis. [Scimus quod omnis illa passio, proprie carnis & animae, id est hominis fuit: in quo quidem homine cum pateretur, erat & filius Dei, cohaerens illi per naturam à quo venerat Patri, & vnitatis vinculum seruans in terris; hominem gestabat; nec aberat à caelis. Sic mediator dictus, sic sequester vtriusque substantiae.] Omnino videtur ad Tertullianum alludere.

916 Quem Tertullianus *sequestrem*, D. Augustinus aliquando *conciliatorem*, alias *arbitrum*, frequentissime *Mediatorem* appellat. Reconciliatorem appellat cap. 33. Enchir. vbi post alia de ira Dei, manente super omnes non credentes, subdit. [Non ait, *veniet*, sed *manet super eum*. Cum hac quippe omnis homo nascitur, propter quod dicit Apostolus: *Fuimus enim & nos natura filij irae sicut & ceteri*. In hac ira cum essent homines per originale peccatum, & tanto grauius & perniciosius, quanto maiora vel plura insuper addiderunt, necessarius erat mediator, hoc est reconciliator; qui hanc itam,

○○○ sacrificij

sacrificij singularis, (cuius erant umbræ omnia sacrificia legis & Prophetarum,) oblatione placaret: unde dicit Apostolus; *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius; multo magis reconciliati nunc in sanguine eius, salvi erimus ab ira per ipsum.* Cum autem Deus irasci dicitur, non eius significatur perturbatio qualis est in animo irascentis hominis: sed ex humanis motibus translato vocabulo, vindicta eius, quæ non nisi iusta est, ira hominem accepit. Quod ergo per mediatorem reconciliamur Deo, & accipimus Spiritum sanctum, ut ex inimicis efficiamur filij; (quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filij sunt Dei,) hæc est gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, De quo mediatore longum est, ut quanta dignum est, tanta dicantur, quamvis ab homine dignè dici non possint.]

Pulchrè item conc. 2. in Pl. 90. cum proposuisset, Christum solum natum ex Virgine, caput Ecclesiæ, mediatorem inter Deum & homines, addit. [Ad hoc mediator est, ut eos qui recesserunt, per se reconciliet: medius enim non est nisi inter duos. Recesseramus à Maiestate Dei, & peccato nostro offenderamus eum: missus est filius mediator, qui sanguine suo solueret peccata nostra, quibus separabamur à Deo, & interpositus redderet nos ei, & reconciliaret à quo auersi in peccatis nostris & delictis tenebamur.] Eadem habet Tract. 41. in Ioann. & cap. 108. Enchir. & in cap. 3. ad Galatas, nec semel alibi.

Concinnè cõcione 4. in Pl. 103. observat, à Ioh. què mediatorè passim dicamus, vocatum *arbitrium*. Refert enim, plerisque Iobum insinuisse impatientiæ adversus Deum. [Nam inter multa etiam hoc dixit, velut stomachans adversus Deum, sicut videbatur non intelligentibus. Ille autem gestabat personam magnam magnæ Prophetiæ: *Vtinam esset nobis arbiter*, loquens ad Deum, *vtinam esset nobis arbiter*. Quid est, *vtinam esset nobis arbiter*? Quasi qui inter nos iudicaret, & quo iudicaretur causa mea vinceret.] Hoc enodans, & purgans Iobum, sic continenter subdit. [Sic accipitur ad primum sonum: sed discente te, ne labaris: attendit enim serpens ille semper calcaneum tuum. Quid visus est dixisse Iob? *Vtinam esset nobis arbiter*; vtinam esset medius aliquis, qui iudicaret inter me & te. Hoc Deo homo, hoc in stercore homo, vel in cælo, Angelus Deo; *Vtinam esset nobis arbiter*? Sed quid præuidebat quid optabat? Multi, (inquit, Dominus) *inisti & Propheta voluerunt videre quæ videtis & non viderunt*. Arbitrum desiderabat. Quid est arbiter? Medius ad componendam causam. Nõne inimici eramus Dei, & malam causam habebamus adversus Deum? Quis finiret causam istam malam, nisi ille medius arbiter? Qui nisi veniret, misericordie perierat iter, de quo Apostolus dicit; *Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum Christus Iesus*.] Vsurpauit eum quoque loquendi modum, & Christum mediatorem, vocauit *arbitrum*, creditus Ambrosius, verè Hilarius Diac. ad Rom. 5. ad illud, *per quem & accessum habemus*; Et ad Galatas 3. circa illud, *mediator autem vnus non est*.

Mediatoris vox, vulgatissima, ad exprimendum munus Christi, Deum inter & homines; sed vera necessitas.

917 Nihil tamen apud D. Augustin. & alios Patres frequentius, quam vt notio subiecta vocibus prædictis, *sequestri*, & *arbitri* essetatur ab eis, voce *mediatoris*; siue vt Theodoretus interpres Dialo. 2. & 3. vertit, *intercessoris*. Non male, si abesset hominibus periculum, ita vt cerneret quis intercessorem Dei Christum à vulgari vfu illius vocis, & deprecatione interpositum. In quo sensu, non suminus hic *intercessionem*; sed pro interpositione, ac veluti interiectu, vnus qui inter duos intercedat, idest interueniat, & operam suam collocet ad eos conciliandos. Eque est vera notio mediatoris, conciliationem Dei ac hominum spectans. Nec enim audiendus est Eusebius qui l. 1. contra Marcellum Anycr. c. 1. ex distorta interpretatione loci Apostolici ad Gal. 1. de lege ordinata per Angelos in manu mediatoris, collegit, Verbum præquam homo fieret, fuisse mediatorem inter Deum & Angelos. Hoc inquam repudiandum est, cum Apostolus non cogitaret de mediatione Moysi, inter homines & Deum, datique ei per Angelos lege quam erat promulgaturus. Ceteroqui quorsum medietat Verbum inter Angelos & Deum, vbi nullum erat dissidium? Aut quomodo Verbum, medium esset inter Deum & Angelos, cum ipsum Verbum, Deus esset? Ex quo argumento non poterit Eusebius se extricare absque illo execrando Argenismo, quo ibidem admittit, Verbum esse Deum secundarium, Patreque inferiori, medietate inter Deum & Angelos conditionis; quom blasphemiam his chartis illinere, non absque venia à Deo expeditione fas fuit. Non fuit porro impio Eusebio, S. Hieronymus ad Galat. 1. cum mediationem admittit ante peradam Incarnationem. Agit enim de mediatione inter Deum & homines, per Christum iam tunc præsecutum, non autem de Verbi mediatione Deum inter & Angelos.

Propria ergo mediatoris notio, quæ Christo aptissime quadrat, est per comparationem ad Deum cum hominibus reconciliandum. Fuit enim propterea compactus ex duplici natura, quarum altera ad vnum duorum illorum dissidentium attinet. In quam rem fuscè & egregiè differit Ferrandus Epist. 1. ad Anatolium. Breuius sed benè S. Chrysostomus hom. 7. in 1. ad Timoth. vbi sic habet. [Enimvero mediator, vtriusque eis debet societate coniungi, quorum mediator est. Id quippe mediatoris est proprium vtrorumque participem fieri quorum fuerit mediator. Quod si vnum quidem societate contingat, ab alio verò fuerit separatus, mediator iam dici non potest. Nisi igitur consors sit paternæ naturæ, mediator profectò non est, quippe cum à Patris sit substantia separatus. Quomodo admodum enim humane naturæ consortium accepit, quando ad homines venit; ita & à Dei substantia non absecessit, quoniam à Deo venit. Nam quia duorum naturarum medius fuit, amborum oportuit esse participem. Quomodo enim loci cuiuslibet medium, vtramque partem contingat necesse est; ita & naturarum amborum

ambarum medium, oportuit utraque naturas contingere, atque connectere. Quemadmodum igitur homo factus est, ita etiam Deus erat. Homo quippe purus, mediator nunquam penitus fieret. Oportebat enim huiusmodi mediatorem cum Deo colloqui. Deus item solus, mediator esse non posset; neque enim ipsum suscepissent hi, quorum mediator accederet. [Et serm. 10. Tomi quinti Græcol. Quo pacto nos, qui tantam clementiam offenderamus, terrâque ipsa videbamur indigni, ac terreno omni participatu atque honore excideramus, ad tantam altitudinem sumus euecti? Quo pacto bellum dissolutum est? Quo pacto ira sublata? Quomodo? Nam istud admirabile est. Nam non iis quibus irascere deus, sed ipso Deo qui iure nobis succensebat, provocante nos atque inuitante, pax facta est. Pro Christo enim legatione fungimur, inquit Apostolus, tanquam Deo exhortante per nos. Quid istud? Ipse est violatus iniuria, & ad pacem inuitat. Ita sanè: quippe quod Deus sit: atque ob id, ut humanus Pater hortatur, & allicit. Sed vide quis intercesserit mediator; Ipse utique inuitantis & adhortantis filius, non homo purus, non Angelus, neque Archangelus neque famulorum vllus. Et quid efficit mediator. Opus mediatoris. Quemadmodum enim duobus aliquis se inuicem auersantibus, & ad concordiam pacemque mutuam adduci nolentibus, tertius quispiam veniens & se medium interponens, utriusque inimicitiam diluit; Ita & Christus egit. Iratus siquidem nobis erat Deus, & nos Deum benignissimum Dominum auersabamur; Medius igitur se Christus interponens, utramque naturam conciliavit. Sed quo pacto se mediatorem constituit? Penam quæ nobis à Patre infligenda erat, ipsemet in se suscepit, contumeliâque ac opprobria quibus afficiebatur, propter nos ipse sustinuit.]

Et serm. 9. de Ascens. [Vide quis intercesserit mediator. Ipse utique inuitantis & adhortantis Filius, non homo purus, non Angelus, neque familiarum vllus. Et quid efficit mediator? Opus Mediatoris. Quemadmodum enim duobus aliquibus se inuicem auersantibus, & ad concordiam pacemque mutuam adduci nolentibus, tertius quispiam veniens, & se medium interponens, utriusque inimicitiam diluit; Ita & Christus egit. Iratus siquidem nobis erat Deus, & nos Deum, benignissimum Dominum auersabamur. Medium igitur se Christus interponens, utramque naturam conciliavit. Sed quo pacto se mediatorem constituit? Penam quæ nobis à Patre infligenda erat, ipsemet in se suscepit, contumeliâque ac opprobria quibus afficiebatur, pro nobis ipse sustinuit. Vis nolle, quomodo utraque ipse suscepit? Christus inquit Apostolus) nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Vides quo pacto, penam cælitus latam ipse suscepit? Vide etiam quomodo opprobria in terris sustinuerit. Opprobria exprobrantium inquit tibi ceciderunt super me. Cernis quo pacto diremerit inimicitiam; Quo pacto non ante distitit quidvis agere, pati, atque moliri, quàm hostem & inimicum, cum Deo reduxit in gratiam?

918 Eodem planè modo ratiocinantur S. Irenæus lib. 3. cap. 20. & Theodoretus Dialo. 2. qui obiter quoque ex Apollinare idem argumentum attingit Dialo. 3. sub finem, & pulchrè. Theoph. Raynandi de Attrib. Christi.

Nouatianus lib. de Trinit. cap. 18. hinc probans, Christum debere admitti Deum simul & hominem. [Quoniam si ad hominem veniebat, ut mediator Dei & hominum esse deberet, oportuit illum cum eo esse, & Verbum carnem fieri, ut in semetipso concordiam consulareret terrenorum pariter atque cælestium, dum utriusque partis in se connectens pignora, & Deum homini, & hominem Deo copularet: ut merito filius Dei per assumptionem carnis filius hominis; & filius hominis per receptionem Dei verbi, filius effici possit. Hoc altissimum atque reconditum Sacramentum, ad salutem generis humani ante secula destinatum, in Domino Iesu Christo Deo & homine inuenitur impleri, quo conditio generis humani ad fructum æternæ salutis posset adduci.]

Nec tantum ex duplici natura duobus extremis dissidentibus consentiente, compactus est Christus Dominus sed etiam ita ut in sua vnitate composita, duplicem vnitatem utriusque extremi emularetur. Quod pulcherrimè in hunc modum exponit S. Bernardus S. de Consid. cap. 9. [Dico in Christo, Verbum, animam, & carnem, sine confusione essentiarum vnâ esse personam, & item absque præiudicio personalis vnitatis in sua numerositate manere. Nec negauerim hanc ad illud quoque genus vnitatis pertinere, qua anima & caro vnus est homo. Decuit quippe familiarius similitudine cū hominis conuenire constitutione, quod pro homine constitutum est Sacramentum. Decuit & cum summa quæ in Deo est, & Deus est, vnitate congruere, ut quomodo ibi tres personæ vna essentia, ita hic conuenientissima quadam contrarietate, tres essentia sint vna persona. Videtur pulchrè inter utramque vnitatem hanc collocari, in eo utique, qui constitutus est mediator Dei hominisque homo Christus Iesu: Pulcherrima, inquam, conuenientia, ut salutare Sacramentum congrua quadam similitudine ambobus responderet, & saluanti videlicet & Saluato. Ita hæc vnitas duarum consistens media vnitatum, alteri succumbere, alteri præeminere cognoscitur, quantum superiore inferior, tantum inferiore superior.]

Hæc ergo est notio germana mediatoris, secundum quam Christus quia per vnionem suæ personæ cum vno naturæ nostræ indiuiduo, fecit nos suum corpus; animauit nos suo Spiritu, & vnus cum Patre fecit, iuxta egregiam Nysseni ratiocinationem, Orat. de Filij subiectione. [Vita est Christus, inquit,] per quam conuenienter ei quod dicit Apostolus. Vniuerso eius corpori aditus sit ad Patrem, quando tradiderit regnum Deo nostro, & Patri. Corpus autem eius, (sicut sæpè dictum est,) omnis est humana natura, cui est admistus. Propter hunc ipsum autem sensum, nominatur Dominus à Paulo, mediator Dei & hominum. Nam qui est in Patre, & versatus est inter homines, in hoc implet suam intercessionem quod omnes sibi vniuerit, & per seipsum Patri, sicut dicit Dominus in Euangelio, ad Patrem verba faciens, Si- cut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi vnus sint in nobis. Per hoc enim aperte ostendit, quod nobis sibi vnitis, qui est in Patre, per se efficit nostram cum Patre conuictionem. Sed & quæ deinceps sequuntur in Euangelio, conueniunt cum iis quæ dicta sunt; nempe, Gloriam quam

est mediator ad vitam. Non autem per hoc mediator est, quod æqualis est Patri: per hoc enim, quantum Pater, tantum & ipse distat à nobis. Et quomodo erit medietas, ubi eadem ipsa distantia est? Idcirco Apostolus non ait; *Unus mediator Dei & hominum, Christus Iesus*: sed, *homo Christus Iesus*. Per hoc ergo mediator, per quod homo inferior Patri, per quod nobis propinquior; superior nobis, per quod Patri propinquior. Quod apertius ita dicitur; Inferior Patri quia in forma serui: superior nobis, quia sine labe peccati.]

Denique lib. 10. Confess. c. 43. [Verax mediator, quem secreta tua misericordia demonstrasti humilibus, & misisti ut eius exemplo etiam ipsam discerent humilitatem; mediator ille Dei & hominum homo Christus Iesus, inter mortales peccatores, & immortalem iustum apparuit, mortalis cum hominibus, iustus cum Deo, ut quoniam stipendium iustitiæ, vita & pax est, per iustitiam coniunctam Deo, euacuaret mortem iustificatores impiorum, quam cum illis voluit habere communem. Hic demonstratus est antiquis sanctis, ut ita ipse per fidem futuræ passionis eius, sicut nos per fidem præteritæ salui fierent. In quantum enim homo, in quantum mediator; in quantum autem Verbum, non medi-
us, quia æqualis Deo, & Deus apud Deum, & simul cum Spiritu sancto unus Deus.]

921 His aliisque locis, quibus Christum esse mediatorem secundum hominem, vel per quod homo, affirmat D. Augustinus, non est censendus, voluisse excludere necessitatem diuinitatis ad exercendum munus mediatoris; (sic enim purus homo potuisset mediatorem agere, quod D. Augustinus sæpius diffidet, & omnino verè ut monstratum est.) Affirmat ergo Christum egisse mediatorem, secundum quod homo, ut significet Christum non esse spectandum in sola forma Dei, in qua per æternitatem præexistit: sed iungendam esse Deitati, & personæ Verbi eam terminanti, humanitatem: quæ duo enuntiantur in Christo, cum homo dicitur. Nam forma totius illi nomini subiecta, est *humanitas*. Suppositum verò, seu persona cui diuinitas identificatur, concretionem eiusdem vocis exprimitur. *Homo* quippe in Christo, cum sit nomen suppositi, præter humanitatem quam aperte enunciat, importat quoque diuinam personam, & Deitatem, ut Vigilii lib. 4. contra Eutych. *sub initium*, bene ratiocinatur. Aperit perbell. mentem hanc suam, idem D. Augustinus lib. de ouibus cap. 12. tractans illud. *Ego Dominus ero illis in Deum, & seruus meus David, Princeps in medio eorum*; quem locum accommodat Christo, & sit expendit. [Quare in medio eorum? Quia verbum caro factum est, & habitauit in nobis. *Princeps in medio eorum*: inde & mediator Dei & hominum, quia Deus cum Patre, quia homo cum hominibus. Non mediator homo præter Deitatem, non mediator Deus præter humanitatem. Ecce mediator. Diuinitas sine humanitate, non est mediatrix; humanitas sine diuinitate, non est mediatrix: sed inter diuinitatem solam, & humanitatem solam, mediatrix est humana diuinitas, & diuina humanitas Christi.] Id est, conflatum ex ambabus illis naturis; siue homo qui in Christo simul est Deus; iuxta illud Fulgentii lib. ad Donatum cap. 16. [Qui sic dicit Christum hominem, ut Deum ne-

get, non est Christianus Catholicus, sed Photinianus Hæreticus. Christus enim quemadmodum secundum veram diuinitatem Deus creator est hominum, ita secundum veram carnem, mediator est Dei & hominum. Mediator enim nullatenus esset, si vel cum Patre diuinitatis naturam, vel cum hominibus communem carnis & animæ substantiam non haberet. In eo autem verus mediator est hominum homo Christus Iesus in quo & de Patre formam Dei (per quem saluaret) naturaliter habuit; & ex Virgine formam, serui, (quam in nobis saluaret,) accepit. Nunquam autem homo à Deo gratiam salutis acciperet, si in vna persona Christi, diuinæ humanæque naturæ communio non maneret.]

Subscribunt Latinorum ac Græcorum Patrum procures, quos longis agminibus educit seorsim Espencæus Opusc. de Mediatore cap. 2. & 3. Adde Giselbertum cap. 19. Altercationis. [Constituere duos simul, summum & imum Trinitatem & hominem. Itaque inter illam Trinitatem & hominem, infirmitatem & iniquitatem, mediator factus est, homo non iniquus, tamen infirmus; ut ex eo quod non iniquus, iungeret te Deo: Ex eo quod infirmus, propinquaret tibi, atque ita inter Deum & hominem, filius Dei mediator existeret. Oportuit autem mediatorem inter nos & Deum, & mortalitatem habere transeuntem, & beatitudinem permanentem, ut per id quod transit, congrueret morituris; ad id quod permanet, transferret ex mortuis. Media igitur iustitia temporali opus erat, quæ medietas temporalis esset de imis, iusta de summis; & contemperans se imis, ima redderet summis, Deus & homo reconcilians hominem Deo, manens quod erat, factus quod non erat.]

Pugnantes Sectariorum errores, circa mediationis principium.

922 Deprehendere verò hinc licet, stuporem Sectariorum superioris seculi, quorum aliqui à Francisco Stancaro Mantuanò erroris autore, dicti *Stancariani*, negarunt, diuinitatem aut Verbi personam quicquam contulisse ad obeundum munus mediatoris, id totum tribuentes soli humanitati, nisi quod fatentur eam fuisse à Verbo sultam & roboratam, ne immenso dolorum pondere inter satisfaciendum opprimeretur; quod satisfactioni, & exercitio muneris mediatoris, est planè extrinsecum ac per accidens. Alij verò ex Sectariis, Lutherani nimirum, & Tigurini, ac Calvinistæ, ac disertè Ioannes Langius ad Expositionem fidei S. Iustini pag. 16. contenderunt, Christum ratione vtriusque naturæ, tanquam formalis principij operum satisfactorum, exercuisse munus mediatoris, ita ut diuina persona non tantum interueniat honestando, & infinitum pretium impertiendo illis operibus per humanitatem ipsi coniunctam elicitis; sed etiam eliciendo eas per modum formalis principij: aliquas quidem simul cum humanitate, ut per passionem & mortem, quas totam efficacitatem à Verbo habuisse dicunt; prodiisse tamen & à Verbo simul & ab humanitate; alias autem à sola Deitate, ut offerre sacrificium humanitatis tanquam victimæ, Deo in satisfactionem oblata, per diuinam

OOO 3 Verbi

Verbi naturam. Hos *Antislancarianos* dictus prodit Præcolus V. *Stancariani*.

Sed vtrorumque error, deprehenditur ex dictis. Si enim secreuissent quæ Deo, quæ humanitati, in obeundo mediatoris munere sunt propria non adeo absurde impigissent; nec priores in apertum Nestorianismum, posteriores verò in Arianismum, aut Eutichianismum deflexissent. Horum quippe errorum, Sectariorum prædictos reuincere, non est operosum. Si enim sola humanitas ad satisfaciendum idonea fuit, ut ait Stancarus; quorsum vnio eius cum diuino supposito? Nam facile fuit Deo, aliter inter patendum roborare humanitatem Christi, quam eam suppositando. Quinetiam suppositatio præcisè sumpta, non plus contulit humanitati roboris ad patendum, quam se fuisset suppositatio creata quia suppositare, est mere terminare substantialiter, non roborare. Itaque humanitas Christi non debuisset Verbo suppositanti vniri; sicque Christus homo, esset persona creata, qui est error Nestorij, in quem miserè se induit Stancarus.

At si operatio mediatoris, siue satisfactio, conuenit Christo ratione vtriusque naturæ, ut aiebant erronei, secundo loco adducti; Ergo Deitas in Christo supplicauit, satisfecit, sacrificauit, quæ sunt propria mediatoris actiones, maiori à minore exhibendæ cultus enim & sacrificium, & satisfactio, non exhibetur aequali, sed ei tantum cui te submittas, sicque Deitas in Filio esset inæqualis Deitati quæ est in Patre, quod est Arianum hypobrichium. Vel si Deitatem & humanitatem in vnâ massâ consent cum Eutychete, præterquam quod aequè vrgentur argumento aduersus Arianos intorto, locum aduersus illos habebit potens illa Vigiliij ratiocinatio lib. 3. *sub finem*. [Liber etiam illud Apostoli tractare sermonem, quo pro nobis Christum, Mediatorem adserit factum. Quod officium nisi ex veritate naturæ carnis, quam ex nobis habuit, implere non potuit. Quoniam per ipsam, inter Deum & homines medius apparuit. Et quia, ut Apostolus ait, & rerum docet, mediator non est vnus. Habens autem Christus secundum vos vnâ naturam, ostenditur vnde sit medius inter nos, & illam. Quia si, ut impie sapitis, vnâ est eius natura mediatoris, in eo quod est vnum & singulare salutis nostræ remedium, frustrabitur Sacramentum. Vnde enim medius erit, si vtramque non habuerit? Quia nisi talem dederis inter Deum & homines, qui ita sit medius, ut ex vtrâque vtrumque sit, id est, ut & Deus sit propter diuinitatis naturam, humana diuinis quemadmodum reconcilientur non ostendit. Nam quia transgressione mandati, inimici Dei extiteramus, & in contrarium animis discordantibus vergebamus, à supernis declinantes, & ad ima tendentes, necesse fuerat interuentu miserationis diuinæ, soluti inimicitiiis, contraria in vnum rouocari, & supernis ima restitui, quod non aliter fieri potuit, nisi talis mediator existeret, qui de cœlestibus veniens, coniretur terrenis, retinens in se id quod non erat. Qui vnus fieret in vtroque, & ita per vtriusque naturæ communionem, in vnâ eadēque persona, & humana diuinis, & diuina sociaret humanis prius vtrumque, sine vtriusque abolitione, vnens in seipso. Dein omnes fideles Patri reconcilians Deo. Et quia reconciliationis

sacramentum, immaculatum flagitabat sacrificium, talis hostia requirenda fuerat, quæ ita media esset inter Deum & homines, ut & morti succumberet per illud quod hominis habebat, & mortem reuinceret per id quod in se diuinitatis tenebat. Nihil potest huic argumento, ab Aduersariis, accommodatè respondere.

923 Non est autem operæ pretium, geras horum Sectariorum ad huiusmodi errores stabilendos, hic ventilare Legelis fusè in eos agentem, & argumenta eorum conterentem, validissimum hæreticorum malleum Bellarminum l. 5. de Christo à cap. 2. ad 8. quæ mihi expediri sufficienter videntur vno illo. D. Leonis pronunciato, quod habet Epist. 10. cap. 4. ut liquet ex Vigilio lib. 4. Contra Eutychem, tam male vexauit Eutychianos. [Inuicem sunt, & humilitas hominis, & altitudo Deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Agit enim vtraque futura cum alterius communiōe, quod proprium est Verbo scilicet operante, quod Verbi est, & carne exequente, quod carnis est. Vnum horum coruscet miraculis, aliud succumbit iniuriis. Et sicut Verbum ab æqualitate patris glorie non recessit, ita caro naturam nostri generis non reliquit.]

Hæc vna sententia rectè expensâ, monstrat, necessarium vtriusque Christi naturæ interuentum, ad munus mediatoris; vnus quidem ad excedendum quæ sunt infra Deum, nec cum eo in Deitate sumpto coherens alterius verò, ad sustollendas operationes illas, ut sint iustum pretium pacis nostræ, & litum humani generis, ac placationis Dei offensæ, quod habere non possunt, nisi à diuina persona, naturam formaliter satisfaciēte terminante absq; confusione, & cum omnimoda intermissione: saluo tamen verò inter eas nexu ac substantiali vinculo in humanitate recepto, & ad diuinum Verbi suppositum immediatè ac directè terminato: Quæ ratione omnes difficultates hostium venias catholice, & veræ Christi pro nobis mediacionis, euanescent. Alios antiquiores Hæreticos, ex ratione mediatoris, ad inæqualitatem Patris & Filij blasphemè inuicendam progressos, refert & arguit S. Cyrillus lib. 1. de Trinitate, qui quoniam cenlebant Verbum esse mediatorem, explosi ex dictis manent.

*Pius affectus erga Christum mediatorem,
dæque eius contrapositione cum,
Satana mediatore.*

924 Sed dimissis muscis hæc morientibus, vnguenti suauitatem exterminantibus, illud potius palato mentis gustandum & suauitatem admoveamus cum S. Bernardo l. de dignitate amoris diuini cap. 11. & 12. quanta miseratione & bonitatis immensitate, Verbum Dei ductum sit, ut nostrum cum Deo inimicitiarum, conciliator; & Deum inter ac nos, per humanam naturam assumptam, mediator esse dignaretur, quæque viam iniecit ad nos eo seducendum. Esse namque hanc sapientissimam bonè affectis animabus considerationem, S. Bernardus sic profequitur. [In amore omnium bonorum Christo, primum ei sapit sua ad Deum conuersio, deinde peccatorum remissio, postmodum pro

pro ira cuius filij eramus, gratiarum multiplex argumentatio; & hæc omnia non nisi per Dominum nostrum Iesum Christum. Ipse enim est mediator noster, & sapientia nostra, cuius quod stultum est, sapientius est hominibus. Nam cum talibus bonitas Dei abundaret & offerretur omnibus, nec esset qui reciperet, vel sciret recipere, vel recipere doceret, nec qui illuc posset ascendere ubi bona hæc distribuuntur, vel qui huc posset delectare, opus erat mediatore inter nos & Deum, per quem nostra appropinquarent Deo, & bona Dei nobis. Inuit ergo consilium tota Trinitas, consilium illud de quo Propheta dicit; *Consilium tuum antiquum, verum fiat.* Videbat quippe Dominus, quantum ad hominem omnia confusa, omnia turbata, nihil stare in loco suo, nihil procedere ordine suo: videbat hominem abiisse in regionem dissimilitudinis, tam longè, ut per se, nec sciret nec posset redire. Angelus enim præsumplerat similitudinem Dei, dicens; *Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis altissimo.* Homo similiter Deus esse voluit, cui persuasum erat esse sicut Deum. Ergone inquit Deus Pater, filius meus, splendor gloriæ meæ, & figura substantiæ meæ, in ipsa mei similitudine tot amulos habebit, & pares & socios? Præcipitatus est uterque. Videns imago Dei, Deus filius, Angelum & hominem qui facti erant ad ipsam, (idest imaginem Dei, non tantum quod ipsa, (idest, imago Dei,) per inordinatum imaginis & similitudinis eius appetitum perisse: heu! inquit,) sola miseria caret invidia, sed subueniendum est ei, cui subuenire non prohibet iustitia. Exhibeo me igitur bonum hominem, despectum & noxissimum vitorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, ut zelet & impletur in me humilitatem, per quam perueniat ad gloriam, ad quam præpropere festinat, ut possit audire à me! *Discede à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* Accinxit ergo se quodammodo Dei filius, & aggreffus est per humilitatem recuperare eum qui recuperari poterat, qui per superbiam perierat. Itaque inter Deum & hominem medium se faciens, qui recedens à Deo captus & ligatus à diabolo erat, hoc modo boni Mediatoris & personam induit, & actutum factus est homo.] Pergit c. 12. mellitissimè exponere, Spiritus sancti dona, quorum usus fuit in huius mediatoris exercitio.

925 Sed quod in meta loci adducti, obiter tantum attigerit S. Bernardus, antithesim ex vna quidem parte Christi mediatoris, & viæ quam iniuit ad parandam nobis Dei amicitiam & salutem nostram; ex altera vero parte, Satanae mediatoris, & viæ qua præcipitavit nos in exitum & cladem nostram, quod inquam eam contrapositionem obiter duntaxat insinuat S. Bernardus, egregiè verò expresserit S. Augustinus 4. Trin. c. 12. iuuat eum audire. Egerat c. 10. de mediatore mortis, Satana; (Sic enim eum nominat;) deque falsò proposita per eum purificatione animarum, & reconciliatione cum Deo, per eas quas *seductus*, appellabant Magi; Tum subdit cap. 12. [Nequaquam igitur per sacrilegas similitudines, & impias curiositates, & magicas consecrationes, animæ purgantur & reconciliantur Deo: quia falsus mediator non tra-

dit viam per affectus, quos tanto maligniores, quanto superiores suæ societati inspirat: qui non possunt ad euolandum pennas nutrire virtutum, sed potius ad demergendum pondera exaggerare vitorum, tanto grauius animæ tuitur, quanto sibi videtur euecta sublimius. Proinde sicut Magi fecerunt diuinitus moniti, quos ad humilitatem Domini adorandam stella perduxit, ita & nos, non quā venimus, sed per aliam viam in patriam redire debemus, quam Rex humilis docuit, & quam Rex superbus humili Rege aduersarius obsidere non possit. Et nobis enim ut adoremus humilem Christum, coeli enarrantur gloriam Dei, cum in omnem terram, exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Via nobis fuit ad mortem, per peccatum in Adam. *Per unum quippe hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt.* Huius viæ mediator Diabolus fuit persuasor peccati, & præcipitator in mortem. Nam & ipse ad operandam duplam mortem nostram, simplam attulit suam. Per impietatem namque mortuus est in spiritu, carne utique mortuus non est: nobis autem & impietatem persuasit, & per hanc, ut in mortem carnis venire mereremur, effeci. Vnum ergo appetimus iniqua suasionem, alterum mox secutum est iusta damnationem. Propterea quippe scriptum est, *Deus mortem non fecit*, quia causa mortis ipse non fuit: sed tamen per eius retributionem, iustissimè mors irrogata est peccatori. Sicut supplicium reo irrogat Iudex, causa tamen supplicij, non est iustitia iudicis, sed meritum criminis. Quod ergo nos mediator mortis transmissit, & ipse non venit, idest, ad mortem carnis: ibi nobis Dominus Deus noster medicinam emendationis inseruit, quam ille non meruit, occulta & minus arcana ordinatione diuinæ altæque iustitiæ. Ut ergo sicut per unum hominem mors: ita & per unum hominem fieret resurrectio mortuorum, quia magis vitabant homines quod euitare non poterant mortem carnis, quàm mortem spiritus, idest, magis peccatam quàm meritum peccatæ. Nam non peccates, aut non curatur, aut parum curatur: non mori autem quamuis non obtineatur, vehementer satagitur. Viæ mediator, ostendens quàm non sit mors timenda, quæ per humanam conditionem iam euadi non potest, sed potius impietas, quæ per fidem cauere potest, occurrat nobis ad finem quod venimus, sed non quā venimus. Nos enim ad mortem per peccatum venimus, ille per iustitiam: & idè cum sit mors nostra peccati, mors illius, facta est hostia pro peccato.] Et mox cap. 13. [Ille itaque deceptor qui fuit homini mediator ad mortem, falsòque se opposuit ad vitam nomine purificationis per sacra & sacrificia sacrilega, quibus superbi seducuntur, quia nec participationem mortis nostræ habere potuit, nec resurrectionem suam, simplam quidem suam mortem, ad duplam nostram potuit afferre. Simplam verò resurrectionem, in qua & sacramentum esset renouationis nostræ, & eius quæ in fine futura est euolutionis exemplum, non utique potuit. Ille proinde qui spiritu viuus, carnem suam mortuam resuscitauit, verus viæ mediator, illum spiritum mortuum & mortis mediatorem, à spiritibus in se credentium foras misit, ut non regnaret intrinsecus, sed forinsecus oppugna

oppugnaret, nec tamen expugnaret.] Dissert luculenter in eandem sententiam 9. Ciuit. capite 15.

926 Ex his igitur liquet, de veri mediatoris Christi, & Satanae falsi mediatoris, contrapositione propofita; deque via & ratione obeunda vniufque mediationis. Quid aptius nunc exclamari, quam reperitis iis Apostoli verbis quæ S. Bernardus ferm. 5. in Natali Domini, ad sensum suum hac in re aperiendū adhibuit, sic auspicatus. [Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Benedictus, qui propter nimiam charitatem suam quæ dilexit nos, filium suum dilectum, in quo ei bene complacuit, misit, per quem reconciliati, pacem habemus ad eum. & idem sit nobis reconciliationis huius & mediator & obles. Non est quod vereamur fratres mei, sub tam pro mediator, non est quod de tam fido oblide dubitemus. Sed qualis mediator est inquit, qui in stabulo nascitur: in præsepio ponitur, pannis involuitur, sicut ceteri plorat ut ceteri: denique infans iacet, ut ceteri consuerunt? Magnus plane mediator est, etiam in his omnibus; quæ ad pacem sunt, non perfunctoriæ, sed efficaciter quærens.] Nimirum quia ut proximè dictum est reneniendum nobis erat ad pacem Dei, per humilitatem, sicut ea excideramus per superbiam. Tam strenuè igitur iam a cunis, studium humilitatis arripens Christus, susceptum mediatoris munus auspicatus est ea humilitatis prolusione, cui catastrophe per confixi Dei deprecationem, & mortem, inaudito humilitatis ostento, erat apponenda.

Vnicum verum mediator Christus; Alij analogice ac typicè tantum, ut Moyses & Aaron.

927 Satis de Christo, vero ac vnicò inter Deum & humanum genus mediatore. Vnicum dico, quia munus proprium mediatoris, quale expressimus, in solum Christum cadit, qui solus structuram geminæ substantiæ ad mediandum necessaria, nactus est, solusque fuit homo Deus. Est quidem in Scripturis, & apud Patres, interdum mentio quorundam aliorum mediatorum; sed qui non nisi per rudem analogiam & aliqualem cum Christo proportionem, nomen & rationem mediatorum obtineant. Sic Moyses ab Apostolo ad Gal. 3. dictus est mediator; cum legem dixit, ordinatum per Angelos in manu mediatoris, id est Moysis. Nam quod Oecumenius, mediatorem, Christum exponit; non videtur quadrare contextui, cum lex non sit in manu eius ordinata per Angelos; sed in manu Moysis qui mediator dicitur, quatenus per eum Deus mandata sua atque iudicia populo Hebræorum nota fecit; itémque sæpè per eum placatus est, & abductus ne sumeret vindictam ex eo populo à quo violatus fuerat, & prouocatus ad iracundiam. Qua ratione Moyses, rectè dicitur fuisse vmbra Christi mediatoris. Vnde Tertullianus libro 2. in Marcio cap. 26. Stomachatur aduersus Marcionitas, quod Christum Moysi diuinæ iræ prohibitori posthabent; cum deberent agnoscere, Christum in persona Moysis figuratum pro

peccatis deprecatorem, & oblatorem anime sue pro populi salute.

Idem habet S. Cyrillus lib. 1. Glaphir. in Exodum, qui totus in ea Moysi & Christi mediatorum comparatione insinuat. Breuius, sed tamen accuratè lib. 2. de adorat. ferebat, [Moses ille inquit S. Cyrillus,] vir sine admittendis à carnali seruitute eripuit Israëliticum populum, & à laboribus coquendorum laterum operibus etiam de terra extruendis eximit, ac velut medius quidam illos inter Deum, & homines interiectus, ad illos, cælestis exauditis voces perferrebat. Dominus verò noster Iesus Christus, ea quæ in figura & vmbra tradita fuerant, ad veritatem immutans, à spiritali seruitute nos extrahit, in eo quod peccatum quod diu nobis dominatum fuerat, expellit; Diabolique imperium euertit, & sectatores suos à terreno sensu rerumque carnalium studio refugere suadet, eosque quodammodò ad studium virtutis, aperitissimè nobis Dei ac Patris voluntatem annunciat, ideòque dixit; *Verba quæ ego loquar vobis, non sunt mea; sed eius qui misit me, Pater.* Itémque: *A me ipso non loquor, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam & quid loquar.* Ac Moyses certè in suis rebus, iugum atque fornam quandam se gerere illius Christi interuentionis intellexit, cum dixit filij Israël; *Propheciam ex fratribus tuis excitabo tibi, sicut me, Dominus Deus tuus; illam auditis per omnia quacumque expectatis à Domino Deo tuo in Horeb, in die concionis.* Igitur quacumque per Moysen agebantur, illaque vis interuentionis eius figura quadam erat & imago; Ac Christi interuentionis forma, excellentior est ille enim legis & vmbrae minister fuit & acceptor diuinitus inst. tutiois interpres: Christus autem, ut legis ac Prophetarum Dominus, quæ sibi videntur, decernit. Ac mediator quidem fuit, cum in eo concurreret, atque in vniū quodammodò conueniret, tum diuinæ, tum humanæ naturæ; his enim ambas simul iunctas intelligimus Christum. Et Moyses quidem, ut scimus in tota eius domum fidelis; Christus autem ut filius in domo sua, cuius domus nos sumus, qui per fidem quam in illum habemus, ad veram addeci sumus libertatem. Constat igitur mediatorem carnalis libertatis, literaque vmbra fuisse Moysen illum, Sacrarum rerum interpretem; Dominum verò nostrum Iesum Christum, earum rerum autorem quæ sunt supra legem; ac spiritus libertatem, libertate illa carnali multis notibus præstantiorem esse la gium. Illustrissime omnino idem profequitur lib. 11. in Ioan. cap. 19. & lib. 3. cap. 9. ac plenè Dialogo 1. de Trinit. vbi præterea ad hanc imaginem mediationis Christi in Moysè perspicendum, considerat Moysen educentem populum ablini. vestimentis nitentem, in occursum Dei ad pedem montis. [Res autem hæc, typus erat mediationis Christi. Dicit enim manifeste; *Nullus venit ad Patrem, nisi per me.* Accedimus enim non aliter ad Deum ac Patrem, quam per Christum, dum omnem veterem abolemus cicatricem, & omne inquinamenti genus eluimus; induimus verò quodammodò mentem in puritate, quæ est in Christo; *Induimini enim Dominum Iesum Christum,* diuinus nobis ait sermo: sic sanè spirituales puritatis vni, vestimentorum ablutio figura-
bat.]

Profet

Profert multa, quibus munus mediationis Moysi, utrumque respondens mediationi Christi, exponat; additque etiam, Aaronem mediatoris Christi typum fuisse, cum in tempore iracundiae factus est reconciliatio per deprecationem & incensum, medius itans inter viuentes & mortuos, & iram sistens: In quam rem audi S. Augustinum serm. 98. de tempore. [Si intellexisti historie ordinem, & oculis, (vt ita dicam,) cernere potuisti tantum Pontificem, medium inter viuos & mortuos, ascende nunc ad verbi huius celsiora fastigia, & vide quomodo verus Pontifex Iesus Christus, assumpto thuribulo carnis humanae, & superposito igne altaris, anima sine dubio illa magnifica, cum qua natus est in carne, adiecto etiam incenso qui est spiritus immaculatus, medius inter viuos & mortuos stetit, & mortem non permisit ultra grassari, sed sicut Apollonius dixit, destruxit eum qui habebat mortis imperium, id est Diabolum, vt qui in ipsum Pontificem Christum credit, iam non moriatur, sed viuat in aeternum. Hoc fuit ergo mysterium, quod futurum, iam tunc Angelus ille qui populum vastabat, expauit. Agnoscebat enim figuram thuribuli, & ignis, & incensi, & qualis offerenda esset Deo hostia, ab eo qui medius mortuorum viuorumque constituendus erat, praeuidebat: & illos tunc imago praefigurata saluauit, ad nos autem, salutis veritas ipsa peruenit. Neque enim indumenta Pontificis purpura ac lana byssoque contexta erubuit Ang. lus ille uisitor: sed ista quae futura erant indumenta Domini & Saluatoris nostri, singularis & magni Pontificis, intellexit, & his cessit.]

Propheta, Apostoli, & Baptista, quatenus mediatores.

928 Apostolus mediatorum nomine insignit S. Bernardus serm. de SS. Petro & Paulo. [Hi (inquit) radii sunt in magistros, & in mediatores quibus secum me committere possim, quia & notae mihi fecerunt vias vitae, & mediantibus illis ad illum mediatorem ascendere potero, qui venit pacificare per sanguinem suum & quae in caelis & quae in terris sunt. Ille enim in vtraque natura purissimus est, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Quomodo ad illum accedere audebo, qui sum supra modum peccans peccator: qui peccaui supra numerum arenae maris, cum ille purior, ego impior esse non possim? Verendum ne incidam in manus Dei viuentis, si illi appropinquare vel inherere praesumpsero, quem a me tanta differentia diuidit, quantum distat inter bonum & malum; Propterea dedit mihi Deus homines istos.]

Eadem ratione, Prophetae, mediatores saepe sunt dicti & nominati Ioannes Baptista, à D. Chrysostomo orat. de eius conceptu, (habetur Tomo 6. Gracol.) dicitur mediator Dei & hominum. A S. Damasceno orat. de Transfigur. vocatur mediator vtriusque Testamenti. In oratione ad Deum quae extat, inter Graecicas à Buteone Latine factas, inter mediatores salutis qui ibi interponuntur, numerantur Prophetae; & inter hos ipsum sigillum Prophetarum, magnus veritatis spectator, & praeco, Baptistaque Ioannes. Potuitque multo magis is

Theoph. Raynaldi de Attrib. Christi.

tulus, in eum quippe Prophetam & plurquam Prophetam, cadere. Quo enim sanctior fuit eo aptior fuit ad mediandum.

Specialis ratio mediatorum dicendi, Baptistam.

929 Quoniam praeterea speciali quadam ratione in alios nullos sanctos cadente, S. Ioannes Mediator, & medius, à quibusdam Patribus dictus est. [Ioannes, mediator ante mediatorum,] (inquit Naz. orat. 21. & 32.) Sensus est; Ioannem fuisse inter duo Testamenta medium, vt idem Theologus loquitur orat. 20. num. 102. [Noui & veteris Testamenti idoneus mediator.] dicitur ab Augustino serm. 10. de sanctis. [Totius medius Trinitatis.] Vocatur à Petro. Damiani serm. 13. qui est 1. de S. Ioanne, tractando octauum eius honorem, quem fuisse ait, quod primo per eum, & in eius baptismo, innotuit orbi Trinitas. Non prius autem manifestari apertè debuit tam arcanum sublimèque mysterium, quin plenitudo temporis aduenisset, & lex noua legi antiquae substitueretur; vt perinde profectò sit, Baptistam esse medium totius Trinitatis, in Christi baptismo per Ioannem administrato prodita; ac Baptistam esse medium inter duo Testamenta, vel vt habet Petrus Chrysologus serm. 91. fuisse [legis & gratiae fibulam,] aut iuxta Guericum, fuisse [limitem medium temporis legis & gratiae determinantem.] Eodemque respexerunt, qui Ioannem contulerunt cum Lucifero, seu Phosphoro, quae stella est Soli praevia, noctem inter & adultam diem media, sub auroram enim exurgit. Compellant ea ratione Baptistam, Anastasius lib. 4. in Hexaem & latè S. Bern. serm. 3. de verbis Eliae Inque eius rei symbolum, Amalarius & alij apud Baronium in Rom. Martyrol. 24. Iunij, scribunt olim in Ecclesia, & tribus sacris quae celebrabantur, vnum eo temporis puncto quo Lucifer apparet, & aurora cubile roseum pandit, fuisse celebratum. Eodem pertinuisse quod Baptista dictus est, [vox Christi verbi,] monstrant illa Epiphaniae haec 69. [Vox est praeparatiua auditus hominum. Primum enim inarticulatam vocem sonantem reddere solent clamantes, è longinquo vocantes eos qui ab ipsis aliquid audire debent. Et vbi illi vocem solam audierint, & mentem ad audiendum conuerterint, auresque praeparauerint, tunc is qui sonantem vocem emisit, de cetero distinguit sermonem quem dicere voluit. Sic etiam Ioannes vox fuit, aures hominum praeparans. Non enim erat ipse Verbum, sed post ipsum venit Verbum; propter quod praeparatiua vox fuit, siue facta est. Et propterea dicit; Vox clamantis in deserto, praeparatiua Domini. Vox enim praeparat Dominus autem ingreditur vias praeparatas. Et vox loquitur vt praebant audientiam. Vbi verò auditus orium egerit, tunc sermo in aeternum suscipientium mittitur.] Igitur esse vocem Verbi, est esse medium, & mediatorem verbi, & hominum.

Inde illata eius sanctitas, pra anterioribus quibusuis,

930 Non videtur potuisse altius sustolli sanctitas Baptista, quam ea inter duos limites P P p consti

constitutione: nam ad eum modum, & sanctior omnibus anterioribus in quacumque lege vix erint, & omnibus in lege noua subsequen- tibus, secundum Christum & Deiparam, equalis saltem esse debuit. Quod ut dispiciatur, statuen- dum est cum S. Ambrosio epistola 12. qua rela- tioni Symmachi respondet, non aliter ferè se habuisse Ecclesiam, quam messem, quæ à rudi- bus initiis præuehitur ad auream maturitatem: vel quæ fuerat Tertulliani comparatio, non ali- ter se habuisse Ecclesiam, quam fructus, qui pri- mum acerbi eradiuntur pederentim in mansue- tudinem saporis; Vel quam lignum humens & viride, quod sensim aptatur ad ignitionem. Le- ges igitur anteriores; ea inquam quæ naturæ dicitur, & cuius Moyses fuit promulgator, ita se habuerunt ad nouam, ut prima admodum im- perfecta fuerit; perfectior secunda, sed om- nium perfectissima, lex gratiæ, quæ verè fuit ignea lex, nec nisi sensim siccatò subiecto, & humore depulso, concipi ignis potuit. Extrema verò dispositio & subiecti præparatio, fuit Ioan- nes: proindeque omnibus qui antecesserunt perfectior meritò supponitur.

Et multam quidem gloriam fecit Deus magni- ficentia sua a seculo, ait Ecclesiasticus cap. 44: agens de priscis Patribus: Fuit in lege naturæ Enos, qui cepit in cæterum congregare homi- nes ad cultum Dei publicum, & invocare no- men Domini per vim Deo gratam. Fuit Noë vir planè sanctissimus, quod S. Cyrillus fusiè pro- sequitur lib. 2.2. Gaphyrorum in Genes. Chry- sostomus hom. 23. in Genes. egregiè ex Scriptu- ra eruit; de ea (ut vocat) hom. 34. in 1. Co- rinth. generis humani scintilla, fusiè differens; nec aliter Theodoretus serm. 5. de Prouid. no- minans eum, fomitem ac scintillam humani ge- nesis, secundum hominum conditorem. Fuit in eadem naturæ lege Abraham, credentium pater, cuius elogium fecerunt Scripturæ, ut Patres Isaac, præsertim Chrysostomum integra de eo ora- tione t. 1. Græcol. S. Ephrem oratione de eo, Ambrosium duplici libro de Abraham, Basi- lium Seleuciæ orat. 7. Philonem l. de Abra- ham. Fuit Isaac, Iacob, & Ioseph, quos vberri- mè à S. Ambrosio plenis tractationibus collau- dados, à me siliè præstat. Fuit Iob, qui vniuer- sam Diaboli potentiam concidit, & pharetram exhaustit, iuxta Isidorum Pelusiota lib. 3. epist. 106. & 11. Iam legem scriptam, exornarunt, Moyses cuius virtutes Philo & Nyssenius plenis voluminibus celebrarunt, Iosue de quo insi- gniter Origenes hom. 24. in eius librum; Sa- muel, & Regum Prophetarumque maximus, (ut nominat Philo l. de temulentia) David, cuius plenum encomium Basilii Seleuciæ pangit oratione 14. 15. 16. & 17. Et vno ver- bo omnia complexus est Sapiens, cum dixit, sic fuisse Davidem in filiis Israël, ut adipem a carne separatam. Elias, [qui verè nubes con- cussit, & cælo interminatus est ne plueret, & verbo ligata creatura auriga elementorum fa- ctus, lingua ingenti, creaturæ gubernaculum moderatus est;] ait S. Athanasius orat. de Ascens. Ut cæteros præteream, Fuere in veteri lege tres pueri, de quibus S. Ephrem in eorum encomio, Eucher. hom. 3. de Epiph. Chrysost. epist. 1. ac hom. 18. num. 1. Cor. & hom. 8. in ad Ephes. Fuere Mater Machabeorum, & Macha-

bai, de quibus splendidissimè Eucher. hom. 4. de Epiph. Ambros. lib. secundo, de Iacob à cap. 10.

Hi omnes qui velut stella per noctem legis naturæ & scriptæ, fulserunt, Luciferò maturior, Ioanni legis clausula, concedant de sanctitate necesse est; sicut qui montem altum subeunt, nisi pertingant ad verticem, depressiores sunt eo qui occupauit montis apicem. Sic lex Evan- gelica, mons est editissimus, iuxta S. Augustinum, de loco in quo propositæ sunt Evangelicæ be- titudines, differenter. Pars quæ concenditur, lex vetus fuit. Qui ergo sursum peruenit Ioan- nes, omnibus qui inferius hæc, fuit subli- mior. Quoniam ex Christi quidem pronun- ciato, illud vnum habemus, nemini anteriorum cessisse Ioannem. Ait enim Christus, non surrexit maior Ioanne Baptista. [Exclusit itaque maiorem, non negauit æqualem,] ait Pe- trus Damiani serm. 24. Nihilominus, ratio pro- posita suadet quod dixi. Et quamvis sola cum anterioribus sanctis æqualitas, in B. Ioanne ita esset, liquet ex dictis, quam sublimis esset S. Ioannes, nemini cedens anteriorum, quorum plerique adeo faciunt eminentes, ut propterea S. Cyrillus catech. 3. audacia in eo pronuncia- to suspicionem, inde tantum amolitur, quod ipsamet veritas, maiorem Ioannem inter viros mulierum non surrexisse, clare edixit Matth. 11. quod ibi Maldonatus, & latè Antonius Pe- res Controuers. 4. Expositiua, probant acci- piendum esse de magnitudine quoad sanctitatem, non autem de magnitudine sola muneris Præ- cursoris, quæ est in eum locum, Iansenij, & Francisci Lucæ expositio, approbata à Valen- tino 1. part. disp. 47. & magno plausu excepta à No- tatoribus, deprimendi Baptiste studiosis. Quan- quam cum solempne sit Deo, muneribus iuxta decora proportionem respondentia conferre; æquè ex ea interpretatione dicti Christi, sancti- tas summa S. Ioannis concluderetur.

Indidem illata sanctitas Baptiste, collata cum SS. Noui Testamenti.

931 Ex eodem principio, summa etiam Baptiste perfectio & eminentissima sanctitas, per comparationem ad eos qui in nouo Testa- mento floruerunt, (Christo & Deipara semper exceptio,) facile erui potest, de quo læt certatur à Philippo Abbate l. de Contin. cleric. à cap. 73. Nimirum fuit Ioannes mediis inter vtramque legem, limes vtriq; communis, ut de medijs terminis quantitas tradunt Philo- sophi. In lege porrò noua, pro maiore ad Chri- stum vicinia, vberior & plenior fuit sanctitas. Ex quo fundamento, summam Apostolorum sanctitatem, Ecclesia præ omnibus consequen- tibus Sanctis, semper ratam habuit. At nemo Christo propinquior Ioanne, ut Petrus Dama- ni serm. 3. de eo, in calce, docet, & optimè S. Bernardus serm. de S. Ioanne; perpendens vo- cis & verbi mortalis immediationem. Et ne- glecta carnis propinquitate, ac consuetudine iam ex vtero, consideranda est cooperatio, quæ Christum in Ecclesia fundanda admittit. [Hunc enim, (ait ibidem Damiani paulo su- perius,) insignem atque egregium totius humani generis virum ad currendam ut gignat mortali]

mortalitatis nostræ viam, quasi conuictorem, sibi Saluator adsciuat, & ad peragendum redemptionis nostræ negotium, quodam modo ut particeps esset, & collaborator elegit. Eoque titulo, in officio Mozarabum, aduentus ante eius natiuitatem decernitur: Et in Concilio Salegumfadiensi cap. 1. & 3. Itaque quicquid sit, an præferri possit Apostolis, de quo non pronuncio; eis tamen cedere negatur absque temeritate, ut videre est apud Iustinianum disp. de Apostolatu cap. 5. Imo Petrus Damiani serm. 24. qui est 2. de S. Ioanne, omnibus Sanctis noui Testamenti, Ioannem anteponit, verbis illis. [Ioannes humanorum limes est meritum. Quantumcumque enim Apostolici Senatus excellat auctoritas, quantumcumque vel Patriarchatum fides in diuina agnitione proficiat, vel Prophetarum oracula ad referenda arcana mysteria conualescant, quantumlibet certe cumuletur triumphantium gloria martyrum, quantumuis effloreat vernans pudicitia virginum, vel in verbis vitæ se exerceat lingua Doctorum; citra metam Ioannis omnia cohibentur, nihilque virtutis humanæ, nihil religionis, nihil perfectionis ultra progreditur.] Plenius, comparatione magis in particulari instituta, eadem iterat serm. 25. in fine. Optimè item Guericus serm. 1. de S. Ioanne.

932 A Davide, Psalm. 67. in præclara, sed obscurissima, eminentissimorum nouæ legis sanctorum recensione, collocatur ante Apostolos; fortassis habita ratione temporis, quo eis præiit. Describit ibi Psalter primo loco, Regem virtutum dilecti, Christum inquam Regem exercituum Ecclesiæ, & matrem eius sanctissimam, quam velut Reginam, & totius Dei familiæ matrem, cognomine in Scripturis recepto (ut apud Iobum cum ait, *visitans speciem tuam, non peccabis*) speciem suæ ornamentum domus Dei, nominat Psalter, Illi antonomasticè victori, & huic (potiore iure quam illa olim Antonini coniux Faustina,) matri castorum, spolia de Satana & Tartaro diuidenda, vult referri. De Apostolis quasi Regibus à summo & cœlesti Rege super Ecclesiā discretis, & in vmbra corporis Christi, in Selmon inquam qui *vmbra* exponitur, supra niuem dealbantibus populos Æthiops, agit tertio loco. Secundum ut Hugo Victorinus serm. 97. rectè tradit, dedit Baptista, eo versu in quo fixam omnibus Interpretibus crucem dixit Alphonsus Mendoza quodl. 2. exposit. *si dormiatis inter medios eleuos*, (hoc est inter duas sortes, inter duo Testamenta, ut exponunt Hieronymus, Augustinus Theodoretus, Euthymius, fuitque id Ioannis proprium, ut hæcenus vidimus;) eritis sicut *penna columba deargentea, & posteriora dorsi eius, in pallore auri*. Benè quod vox Hebræa *Ioanna* (ut notat Nicetas in orat. 42. Nazianzeni) *columbam* sonat, animal innocuum, & pudicitie exemplar, ut differunt Augustinus tractat. sexta, in Ioann. Nyssenus lib. de Virginit. capit. vndecimo, & apud Cyprianum Autor sermonis de Spiritu sancto. Adde etiam nunciij munere functas sæpè columnas, ut Aldonandus l. 13. Ornithol. fuscè docet. Non potuit hominis missi à Deo, & innocentissimi, ac purissimi, Symbolum aptius proferri. Sed de speciali iure, quo Baptista mediator audire potuit,

Theoph. Raynaudi de Attrib. Christi.

dèque consequentibus ad eum titulum decoribus, plus satis, hoc quidem loco.

Alij præterea mediatores analogici, ut Sacerdotes, & iusti quique

933 Sunt & alij quidam infra Christum mediatores. Nam nunc quoque, Sacerdotes, mediatores audiunt inter Deum & nos. Ita locutos plerosque Patres, constat; Hieronymum in cap. 2. Malachiæ, & Epistol. ad Fabiolam; Gregorium Magnum in Pastor. part. 1. cap. 11. Chrysostomum lib. 6. de Sacerdotio. Nazianzenum in Apolegetico, & in S. Basilij laudatione, & alios quos profert Espencæus l. de Mediatore cap. 1. & multos etiam refert Hofius lib. 2. contra Brenlium *ante medium*; quibus adde, Clementem Romanum lib. 2. Constit. cap. 30. Isidorum Pelusiotam lib. 3. Epistol. 290. Blesensem Epistol. 139. *sub finem*. Iuonem Carnotensem serm. de excellentia sacrorum ordinum, egregiè distinguentem in his mediatoribus duas naturas, Bernardum pulchrè epistol. 42. quæ est ad Henricum Episcopum Senonensem, (vbi de Pontifice mediatore, ac ponte inter Deum & homines,) Et literas Episcoporum Ægypti ad Leonem Imperatorem, quas exhibet Nicephorus lib. 13. cap. 17. Ibi enim S. Proterius Patria vita Alexandrinus, nominatur mediator inter Deum & homines, & Sacerdotum definitur mediatio & interpositio inter Deum & homines. Præiurat, Philo sub finem libri 2. de Monarchia, sic scribens præter cætera, [Postulat in eo viro lex præstantiorem homine indolem; quippe qui Deo sit familiaris præ cæteris, situs in quodam diuinæ humanæque naturæ, (si verum fateri licet,) confinio; ut hoc mediatore Deus propitiatur hominibus, eiusdem ministerio potrigat eis largiatque suam gratiam.]

Pulcherrimè verò de Christiano Sacerdote agens S. Chrysostomus hom. 5. de verbis Esaie, hinc inferens quantoperè Sacerdos Regi præcellat. [Sacerdotium, (inquit,) principatus est, ipso etiam regno venerabilius ac maius. Ne mihi narres purpuram, neque diadema, neque vestes aureas, vmbra sunt isthæc omnia, veri usque flosculi leuiora. *Omnis enim, (inquit,) hominis gloria sicut flos graminis*, etiam si ipsam gloriam regalem dixeris. Ne, inquam, mihi narres ista, sed si vis videre discrimen, quantum absit Rex à Sacerdote, expende modum potestatis utriusque traditæ, videbis Sacerdotem multò sublimiùs Rege sedentem. Quamquam enim nobis admirandus videtur thronus regius ob gemmas ei affixas, & autum quo obcinctus est; tamen rerum terrenarum administrationem sortitus est, nec vltra potestatem hanc præterea quicquam habet autoritatis. Verùm Sacerdoti thronus in cœlis collocatus est, & de cœlestibus negotiis pronuntiandi habet autoritatem. Quis hæc dicat? Ipse cœlorum Rex: *Quicumque enim ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis; & quicumque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlis*. Quid cum hoc honore conferri possit? Altera, indicandi principalem autoritatè, sumit cælum. Nam iudex sedet in terra, Dominus sequitur seruum; & quidquid hic in inferioribus indicarit, hoc ille in supernis comprobabit. Itaque medius stat Sacerdos inter Deum & tra-

P P P 2

turam humanam; illis venientia beneficia ad nos deferens, & nostras petitiones, illuc perferens; Dominum iratum reconcilians utrique naturæ; nos qui offendimus eripiens ex illius manibus. Eoque Deus ipsum regale caput Sacerdotis manibus subiecit, nos erudiens, quod hic Princeps est illo maior. Siquidem id quod animus est, benedictionem accipit ab eo quod præstantur est.]

934 Vides Sacerdotem esse mediatorem, & hoc quantum. De quouis Christiano Doctore, similiter loquitur Clemens Alex. 7. Strom. De quocunque pio viro aliis præposito, splendide Gregorius Nyssenus Tract. 1. in titulos Psal. cap. 7. Nec refragatur S. Augustinus lib. 2. contra literas Parm. cap. 8. cum latè refellit quod Parmenianus, Episcopum dixerat esse, mediatorem inter hominem & Deum: quod & à S. Paulo 1. Cor. 12. & vbius aliis, studiosè vitatum obseruat. Hæc enim non interquenter in eam mediationem quam Patres ceteri Sacerdotio tribuunt; sed in illam duntaxat, superbiam & typhi plenam, qua Donatista Permenianus, se & alios eiusdem sectæ Episcopos, tanquam puros, ita Deum inter & homines interponebat, ut eos inuari fidelium orationibus nollet. Quod S. Augustinus merito auerfatur, tanquam plenum insani tumoris: [Homines enim omnes Christiani, inuicem se commendant orationibus suis. Pro quo autem nullus interpellat, sed ipse pro omnibus; hic vnus verusque mediator est, cuius typus quoniam præfigurabatur in Sacerdote veteris Testamenti, nullus illic inuenitur orasse pro Sacerdote.] Modestam itaque illam & sobriam mediationem, quæ aliorum apud Deum intercessionem admittit, non negat Sacerdotibus & Episcopis, D. August. Sicut neque differtur, imo ut audisti, expressè admittit, eam mediationem qua membra Christiani populi apud Deum pro se inuicem intercedunt. Dicit etiam posset, S. Augustinum negasse mediationem Episcopi inter Deum & homines, in alio sensu apud Donatistas recepto, nempe ita ut Episcopus bonus, sanctificet plebem baptizando, & ministrando Sacramenta; malus autem non sanctificet; quod est constituere Episcopum mediatorem redemptionis; cum tamen non sit nisi legatus & quoad hoc purus minister.

Iustos quoslibet, mediatorum pro humano genere perfungi munere, & vrbium in quibus degunt mediatores apud Deum esse, intelligitur ex grauissima oratione S. Ambrosij lib. 2. de Cain c. 3. quam expressit ex Philone lib. de Sacrificio Abelis & Caini, & lib. de migrat Abraham. Eo loco S. Ambrosius, cum præmisisset rationem vnam, ob quam vir sapiens, est leuitas siue redemptio sapientis, subdit sensum tropologicum in hæc verba. [Plurimum tamen refert, & moralem adificat affectum, si etiam numerum iustorum, simpliciter accipiamus prodesse populorum saluti. Comprimit & refecat inuidiam, confundit improbitatem, virtutem incitat, auget gratiam. Nemo enim inuidere debet alteri laudem quæ sibi profit: atque improbus quisque, redemptorem suum dum suscipit, frequenter imitatur. Certè veneratur, plerumque etiam diligit. Ipse etiam si se aliis profuturum sciat, studiis augetur, eaque gratia connectit po-

pulos, accumulatur charitatem ciuium, vrbium gloriam. Quam beata ciuitas quæ plurimos iustos habet; quam celebrabilis ore omnium; quomodo benedicitur tota de parte, & beatus acque perpetuus eius status existimatur. Quam gaudeo, cum aliquos mites ac sapientes diu viuere video; cum Virgines castas, viduas graues ætatis longæuas, velut quandam incanem Ecclesiæ curiam prætendant ipso quodam vultu & specie grauitatis, quod reuerentur, quod imitantur, quoad omnem morum gratiam colorentur. Non enim ipsis gaudeo, cum viuendo multa subeant tædia seculi huius, sed quia profunt pluribus. Similiter cum aliquis huiusmodi decedat, quamvis longa senectute depositus, afficiat; quia destruitur grex iuuenum muto seculi. Denique peritura vrbis, aut malorum imminentium, vel futuræ labis, hoc primum indicium est, si decedat viri consiltores, vel etiam grauiore femine. Hinc primum ingruentiam porta aperitur malorum, Nimirum quia sublati sunt mediatores.

Beati, ac præsertim Deipara, eodem modo mediatores.

935 Multo iustius sancti, quibus beatitudine patiuntur, nec egent pro se suisque ætatis deprecari, mediatores humani generis apud Deum nominantur. Quo pacto locutus est S. Basilii orat. in SS. 40. Mattheus, & S. Greg. Naz. orat. 6. num. 16. vocans Martyres *mediatores diuinitatis*. S. Victoris nominat mediatorem, S. Bernardus serm. 2. de S. Victore. Deiparam mediatricem nostram ad Christum, in quibus licet hæreticis, passim vocamus, præcibus Patribus, Bernardo serm. 2. de Assump. initio, & serm. de verbis; Apocal. & Epistola. 174. Basilii Seleucia orat. de Annunc. Virg. S. Ephtem orat. de laud. Deip. Anselmo de excell. Virg. cap. 9. Dissertit latè de eo Deiparæ titulo, Salazarus lib. de Conceptione cap. 11. & qui hunc titulum, viribus Christi nihil officere optime demonstrat Canisius lib. 3. Mariæ cap. 12. Ego pro eo Gisbertum insuper adduco in Altercatione Synagoga & Ecclesiæ *sub finem* ad illud, *cum esset desponsata*. Eximium enim Deiparæ elogium struit, quo hunc titulum non omisit. Nec omittendus Richardus à S. Laurentio, cuius hæc est oratio lib. 2. de Deip. [Sicut filius est mediator Dei & hominum, sic & ipsa, nostra ad filium est mediatix, qua scilicet mediante, venit ad nos Filius Dei, & qua mediatrice ad Filium peruenitur. Ad quod inueniendum, Christus moriens ipsam habuit ab Aquilone, quo significatur peccatores: quasi hoc ipsa diceret, quod ipsa mediante, dexteram suam propitiationis extendere peccatoribus congelatis. Et inferius. [Dixit Pater Genes. 1. non est humanum esse solum, id est non sufficit vnici Ad vocatus, aut mediator, aut intercessor humano generi in cælo, cum tot & tam periculosas habeat causas coram me. Faciamus ad adiutorium, id est B. Virginem, quæ alleget pro genere humano coram Filio, sicut Filius coram me. Propter hoc dicitur de ipsa Psal. 88. *restitui in caelo sedes.*] De omnibus æque sanctis, idem statuit S. Basilii, verbis illis in Epistola ad Iulianum Apostatam. [Suspicio SS. Angelos, Prophetas, &

& Martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quo per illorum mediationem, propitius sit mihi Deus noster, & remissionem mihi peccatorum gratis largiatur.] S. Cyrillus qui 12. Thesauri cap. 10. aliquos duntaxat Sanctorum, donat titulo mediatorum, de iis duntaxat sanctis agit qui dum viverent mediatorum personam sustinuerunt, intercedentes pro populo, proponitque exempla Moïsi, Jeremias, & multorum Prophetarum quos pro Iudæis intervenisse apud Deum producit Scriptura. De sanctis autem in termino constitutis, non agit eo loco, nec quibusdam eorum tribuit mediandi & interveniendi partes, aliis non item. Sunt itaque sancti, iam cælo illati, nostri apud Deum mediatores.

Quod si aliquando nonnulli Patres, ut Hilarius Diaconus in c. 1. ad Rom. beatis cælestibus negare videntur titulum mediatorum, perspicue egerunt de mediatoribus acceptis in sensu Platónico. Statuebant enim Platónici, Genios mediatores, per quos tanquam per inter-nuncios & interpretes, perueniendum esset ad Deum summum, de quibus & super tactum est aliquid ex Augustino, & plenius etiam est actum in Naturali Theologia d. 8. num. 45. & latè quoque Espencæus l. de Mediatore cap. 12. Eam Platonicam Sanctorum mediationem, non illam quam admittimus, repudiatur Hilarius Diaconus, & nonnulli alij Patres, quos ridiculè Sæctarij nostrates adversus cælum invocationem allegant. Nec defuisse qui talem Angelorum pro nobis mediationem inuenerunt, quæ Christus mediator excluderetur, tradit disertè S. Chrysostomus hom. 7. in ad Coloss. Quos proinde scribere quoque poterunt nonnulli Patrum; negantes Angelis munus & nomen mediatorum, quamvis eos æquè ac reliquos cælestes, suo modo esse necessarios apud Deum mediatores, non inficiuntur. Alia responsio, tamen communior, non videtur adesse ad mentem Patrum prædictorum, nempe quod negent duntaxat vllum alium esse mediatorem per modum Redemptoris. Adhibent eam responsionem Hæresicologi passim, & Suares, lib. 1. de orat. cap. 10. à num. 11.

Concluditur, unicum Dei nobiscum mediatorem, esse Christum.

936 Quamvis autem & Moïses, & Prophetæ, & Sacerdotes, & iusti omnes, ac Beati, mediatorum rationem & nomen utcumque participant, tamen propriè & simpliciter loquendo, verissimè dictum est ab Apostolo 1. Timoth. 2. *Vnus Deus, & unus mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus.* Eius loci insignem Glossam ex D. Cyrillo accipe l. 12. Thesauri, cap. 10. [Mediator Dei & hominum Iesus Christus est, non solum quia reconciliauit homines Deo, verum etiam, quia naturaliter & substantialiter & Deus & homo in vna hypostasi est. Hoc enim modo naturam nostram sibi Deus reconciliauit. Nam aliter, quomodo vnum mediatorem Christum, Paulus dixisset? Multi enim Sanctorum, mediationis ministerio vsi sunt, & ipse Paulus clamat; *Rogamus pro Christo, reconciliamini Deo.* Moïsi quoque mediator fuit, ministravit enim filiis Israël legem, datam à Deo. Mediator etiam fuit Beatus Hieremias, præcipue quando clamabat ad Deum: *Recordare*

mei, stantis coram te, ad loquendum pro ipsis bonis. Quid multa? Singuli Prophetarum mediatores fuerunt; Apostolorum quoque singuli. Quomodo igitur vnicus mediator Dei & hominum Christus est, nisi noua inauditæque in alijs mediatio sua sit? Sed modum quoque perstringere non alienum est. Quodd igitur duo quædam sicut medium coniungit, ab utroque necessariò tangitur: & hoc modo diuersa per mediam coniunguntur. Est autem Christus mediator Dei & hominum, quia in eo vno Deus & homo coniunguntur. Non est tamen ipse aliud tertium præter Deum & hominem, sed Deus verè, & homo verè; *Ipse enim est pax nostra.* Et quoniam naturaliter nobiscum coniungitur, diuinæ substantiæ natura nostra in ipso coniungitur, & hoc modo diuina natura communicamus. Vi-des veram germanamque causam, cur Christus sit vnicus solusque mediator inter Deum & homines, mediatione illa peculiari, per quam consecuti sumus ex iustitia, reconciliationem cum Deo.

Per Christum primum mediatorem, pax nobis cum Deo.

937 Nec cum Deo tantum, sed etiam cum Angelis, per hunc mediatorem reconciliati sumus. Inter nos ipsos quoque, ac inter vnus hominis binas partes, pax conciliata est, eiusdem interuentu. Hoc sensu Christus Zachar. 8. dicitur *semen pacis.* Ab Apostolo ad Ephes. cap. 2. dictus est *pax nostra*, verbis illis omni scilicet lapidioribus, *Memores estote quod aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini præputium, ab ea qua dicitur circumcisio in carne, manu facta: quia eratis illo in tempore sine Christo, alieni a conuersatione Israël, & hostes testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo. Nunc autem in Christo Iesu vos, qui aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque vnum, & medium parietem maceræ soluens, inimicitias in carne sua: legem mandatorum decretis euacuans, ut duos condat in semetipso in vnum nouum hominem, faciens pacem, & reconciliet ambos in vno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. Et veniens Euangelizauit pacem vobis, qui longè fuistis, & pacem iis qui propè, quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno Spiritu ad Patrem.* Quibus verbis Apostolus triplicem illam humanò generi collatam per Christum pacem insinuat.

In primis quidem cum Deo qui cum intercedebant nobis inimicitie, iuxta illud, *Peccata vestra diuiserunt inter me, & inter vos.* Sed de hac pace, hæcenus satis multa. Nunc duntaxat, addo S. Paulinum epistol. 4. cum Sampsonem Christi fuisse typum monstrat. [Iuuat (inquit) indulgere sermone, & illum Domini fortem, vsque ad finem suum prosequi. Nam in cæcitate ipsius & in morte, diuini sacramenta mysterij prælineata mirabimur: qua quod scriptum est, plures illum hostes strauisse morientem, quam toto prius vitæ suæ tempore percussisse: sed arbitror principe loco vim Dominicæ passionis interpretandam, qua zabuli domus cecidit, & regnum mortis solutum est, quod viuente semper (ut viuere) Christo, & ante carnalem aduentum suum in Maiestate naturæ suæ apud

Dominum Patrem Deo Verbo, tamen dispositis in ordinem suum seculis ab Adam usque ad Moysen, mortis potestas licentia bacchanti regnauerat, & de lege intellecto nos euitato peccato creauerat hoc regnum, Rex Regum & dispensator temporum Dei filius passione sua diuinit ac dirigit; Deus, factus sub lege, ut subiugatos legis solueret, factus per mulierem, sed mulierem, sexum, Virginem partu, ut sanctificaret utrumque sexum creator utriusque, suscipiendo virum, nascendo per foeminam. Itaque mortem ipsam moriendo destruxit, soluens (ut scriptum est) inimicitias in carne sua, & faciens utrumque vnum, id est hominem & Deum, quem in seipso connexuit, Deus & homo, Christus. In quo utramque substantiam naturae discordiam posuit, & viuificantis gratiae aeternum foedus agnouit.]

Et hanc ob causam, Christum lapillo raneo esse collatam dicit S. Cyrillus 3. de Adorat. his verbis. [Coniunxit etiam nos per se Deo & Patri, solutus inimicitias in corpore suo, ut scriptum est, idcirco ad Patrem, qui in caelis est, ac Deum, de iis qui iustificati erant per fidem, quia in ipsum credebant, dixit. *Pater volo ut, sicut ego & tu vnum sumus, sic ipsi quoque in nobis vnum sint.* Hac ratione vocatus est lapis stanneus, quod stanno conglutinantur quae conglutinanda sunt. Dixit autem profectus Deus per Zachariam, cum filium suum nobis demonstraret aliquando venturum atque affuturum: *Et latabuntur, & videbunt lapidem stanneum in manu Zorababel.* Ad eundem modum hoc igitur loco plumbi talentum, eundem vocat.]

Pax item cum Angelis.

938 Deinde verò pax nobis per Christum obtigit, cum Angelis, qui pro Deo stantes, gerebant nobiscum similitates. Cum iis ergo nos conciliauit Christus, & ex inimicis fecit tutores, & custodes sollicitos, quod alibi quoque expendit idem Apostolus, ut Coloss. 1. dicens *Complacuit per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, sine qua in terris, sine qua in caelis sunt.* Pulehrius Etherias & Beatus lib. 1. contra Elipandum. [Prius quam Redemptor noster per carnem nasceretur, discordiam cum Angelis habuimus; à quorum claritate, atque munditia, per primae culpae meritum, per quotidiana delicta longè distabamus. Quia enim peccando, extranei eramus à Deo, extraneos nos à suo consortio deputabant Angeli, ciues Dei. Sed quia nos cognouimus Regem nostrum, recognouerunt Angeli ciues suos. Quia enim celi Rex terram nostrae carnis assumptis, infirmitatem nostram illa iam angelica celsitudo non despexit. Ad pacem nostram Angeli redeunt: Intentionem prioris discordiae, postponent. Et quos infimos prius abiectosque despexerant, iam socios venerantur; cum naturam nostram in sede dominica, immortalis fulgentem gloria peruiderunt. Planè illa natura quae audiuit, *Terra es, & in terram ibis.* Quoniam natura humanae gratulandum est; eò quod sic assumpta est à Verbo vnigenito, terra mortalitatis nostrae, ut immortalis constitueretur in caelo, utique ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis peluis rediret ad dexteram Patris. Et hoc est quod clamant Angeli, & omnis Ecclesia;

Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis. Bonae voluntatis, id est, qui bene volunt, non qui male volunt. Qui bene credunt, ut cum Angelis socientur; non qui male credunt, ut cum Diabolo dammentur.]

In eandem sententiam de Angelorum & hominum per Christum pacificatione audi Chrysostomum homil. 3. in ad Colossenses circa testimonium Apostoli prolatum, quod dixit pacata per Christum fuisse omnia in caelo & in terra. [Quid est autem illud, *Quae in caelis*? Nam quae in terra quidem sunt, merito Repleta enim erant inimicitias, & diuisa erant in multa, & cum multis. Quae autem sunt in caelis, quomodo pacificauit? Illic quoque erat bellum & pugna. Et quomodo oramus dicentes, *Fiat voluntas tua, sicut in caelo & in terra*? Quid ergo est? Abscissa erat terra à caelo, bellum gerebant Angeli aduersus hominem, videntes suum Dominum probro & contumelia affectum. Dicit omnia instaurari in Christo quae sunt in caelis & quae sunt in terra. Quomodo ea quae sunt in caelis? Illuc commigrare fecit hominem: inimicum qui odio habebatur, illi reddidit. Non solum quae sunt in terra fecit pacem agere, sed ad ipsos sustulit hostem & inimicum. Hoc pax profunda. Angeli de caetero turles cernuntur in terra, quoniam homo quoque apparuit in caelo. Mihi autem videtur ea de causa fuisse rapus Pauli, & ut ostenderet quod filius quoque ille est assumptus. Nam in terra, pax est duplex & cum coelestibus & inter se. In caelis autem simplex. Nam si propter vnum peccatorem penitentiam agentem laetantur Angeli, multo magis propter tam multos. Et mox. [Vis scire quantum Angelorum esset in nos odium, & quomodo non semper auersantur? Mirum ad supplicium aduersus Israëlitam, aduersus David, aduersus Sodomitas, aduersus vallem Indus. Sed non nunc. Sed contra, in terra caneant valde latantes, & hos deduxit ad ipsos; & homines illos sustulit. Et mihi contemplare id quod est praeter opinionem. Hos primos huc deduxit, & tunc hominem ad eos sustulit. Caelum facta est terra, quoniam quae erant terra, caelum erat suscepturum. Propterea gratias agentes dicimus. *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bonae voluntatis.* Ecce, (inquit,) apparuerunt etiam homines de caetero bene placentes. Quid est *beneficium*? Reconciliatio. Non est amplius caelum paties intermedius.]

939 Hoc Petrus Damiani ferm. 1. de Exalt. S. Crucis, in erecta, & à terris in caelum surrecta crucis forma expressum censet, sic scribens. [Respice crucem stantem, & vide quam recta cacuminatione de terris erigatur ad caelum, & veritatem rei ipsa imagine protestetur. Nónne tibi videtur figura, eius caelum, & terram sublimi continuatione coniungere? Haec est firmissimum ac indissolubile gloriæ, quo conglutinantur rationales creaturae, ut ex utraque fiat illa ciuitas, cuius participatio eius in idipsum.] Et inferius. [Scriptum est in Regnorum Historia, quia beata illa mater ait ad Eliam: *En collige duo ligna.* Duo ligna, duo Cracis brachia sunt. In his duobus, humanam & Angelicam naturam intellige. Et illud quidem lignum, quod recta sublimitate tendit ad caelos,

cælos, superiorem accipe naturam, quæ stetit in rectitudine, & officiosissima deuotione uoluntati Dominantis adhæsit. Illud uero quod transfusum est, humanam designat, quæ transfusa, immo ut uerius dicamus, euerisa, statûs sui perdidit æquitatem. Intuere cum quanto Sacramento iungantur. In utroque ligno fit scissio, & ex occasione uulnerum, iunctior iunctura componitur. Super cælestes Spiritus non mediocriter uulnus acceperunt, cum Deus in Angelis suis repetit prauitatem: nec contemnenda plaga, cum eam resarciri oporteat, quia non restituito sociali numero, numerositas cadens facta uidetur in unum. Inferior uero natura, à planta pedis usque ad verticem, ita uenifera fermentatione infecta est, ut nesciat unde ueniat, aut quò vadat. Vtrorumque Spirituum igitur utrique uulneribus non mediocriter hiantibus, impressio facta est iuncturalis, quæ Christo coniungente ita est resarcita, ut nihil uulnificum uideatur inesse. Christus enim in utrisque & pro utrisque confusus, utrosque cauilla corporis sui ualidis nectit, & corpus proprium iuncturis opponit, ne valeant resiliire. Crux igitur iungit cælum & terram: Christus in Cruce trahit omnia. Leo rugiens ibi ligatur: Angelus confederatur, & homo; totumque per eam reficitur, quidquid fecit manus Altissimi.]

S. Cyrillus 11. de Adorat. huc refert nexum superhumeralis & rationalis. Iam uero, (inquit,) quod supernaturali aptatum est rationale, ea te significari opinor, Christo interposito mediatore, superis infera esse connexa. *Ipsæ enim pax nostra qui fecit utraque unum*, ut Scripturæ tradunt, & Angelorum cecit humanam naturam charitatis vinculo deuinxit.]

*Pax in super, hominibus ad homines,
& ad seipsos.*

949 Tandem etiam Christus, genus nostrum in duas partes discissum, connexuit & pacem fecit. Erant enim Gentiles à Iudæis auulsi, & utrosque in unum compaginauit. Hoc pulcherrimè exponit apud S. Ambrosium Hilarius Diaconus ad Galat. 3, tractans illud, *mediator autem, unus non est*. In quem locum sic scribit. [Sine dubio mediator, hoc est arbiter, non est unus, sed duorum. Cum enim duo populi inuicem aduersum se dimicarent, semper dissidentes & inimici aduersitate doctrinæ, Saluator horum arbiter uenit, amputans utrisque populis per quod discordabant, ut possent esse pacifici. Abstulit ergo gentibus, numerum Deorum, & famularum elementorum, quod scandalum erat Hebræis. Abstulit & Iudæis opera legis, id est, neomenias circumcisionem, & curam Sabbati, & discretionem carum, & cætera quæ abominabantur Gentiles, & sic facti sunt pacifici, qui prius fuerant inimici.]

Quin etiam lege noua charitatis, de qua mox, constabilita, & Spiritu charitatis infuso, omnium hominum cum omnibus hominibus, & patris superioris cum nostra parte inferiori, pacem formauit atque perfecit. Unde illa sanè egregia Nysseni ad pacem & concordiam inter nos cohortatio lib. de perfecta Christiani forma. [Christum esse pacem cogitantes, ueram Christiani appellationem ostendemus, si per eam pacem quæ in nobis est, Christum uita

nostra expresserimus. Ille interfecit inimicitiam, ut inquit Apostolus. Ne igitur eam in nobis ullo modo reuiuiscere patiamur, sed planè mortuam esse declaremus. Ne præclatè pro salute nostra interfecit à Deo, nos in nostrorum perniciem animorum irascens, & iniuriarum reminiscens excitemus; ea quæ benè mortua facient, improbè in uitam reuocantes. Sed cum habeamus Christum qui est pax, nos item inimicitiam occidamus, ut quod in ipso credimus, id in nostra uita prosequamur. Ille enim medium parietem maceræ soluens, duos condidit in semetipso, in uno homine faciens pacem: sic & nos reconciliemus, non eos tantum qui nos extrinsecus oppugnant, sed illos etiam qui in nobis ipsis seditiones commouent, ut ne concupiscat amplius aduersus Spiritum caro, & Spiritus aduersus carnem; sed prudentia carnis legiditina subiecta in unum nouum & pacificum hominem reedificati, & ex duobus unus effecti, in nobis ipsis pacem habeamus. Hæc enim est pacis definitio, ut dissidentium concordia esse dicatur. Quamobrem quando naturæ nostræ bellum intestinum sublatum est, in nobis pacem colentes, pax efficitur, & ueram ac propriam in nobis hanc Christi appellationem declaramus.]

Specialiter de pace cuius interna, sic S. Paulinus Epistola 21. [Cruci ergo, fixus est Dominus; quo mysterio pietatis atque concilio, Apostolus docet, *ut solueret (inquit) parietem ualli, interficeretque inimicitias*, & omnem huius mundi ambitum dispolliaret, ac de uniuersa inimici potestate captiuans ipsam captiuitatem, triumpharet. *In sua cruce suscipiens (inquit) similitudinem carnis peccati*. Non utique similitudinem carnis, quia in omnibus Deus ueritas, & idè uerè & corporaliter. Verbum caro factum est; in similitudinem carnis peccati, ut qui peccatum non fecit, per suam inuicibilem impassibilemque naturam propter nos tamen (ut scriptum est) peccatum faciens, id est, peccatorem susceptum in forma serui gerens. Factus enim est pro nobis maledictum, ut nos maledicto legis absolueret: de peccato damnauit peccatum, id est, peccati materiam, quæ adhuc in illa Adæ carne uiuebat, in ipsa quam suscipere dignatus est Adæ carne vacauit, ac sic parietem ualli, hoc est peccatum quod inter nos & Deum separabat, destruens, fecit utraque unum; non solum ut Iudæorum & gentium fides in Christo coiret, sed ut in unoquoque nostrum quod crederemus, natura sibi nostra congrueret, & discordia quæ prius uersabatur in nobis, cum spiritali adfectui carnalis anima repugnaret, pace fidei solueretur. Nunc enim bellum illud antiquum quo lex peccati repugnabat legi Dei, aboletur in Christo, cum spiritus Deo seruientis, subactam sibi animam, Deo seruientem, in omne obsequium caro ministra comitatur.]

Oprimè quoque S. Cyrillus lib. 11. de Adorat. tractans benedictionis formulam num. 6. præscriptam, cuius unum caput erat, *des tibi pacem Domine*, quod sic exponit. [Elevatio vultus conciliatrix est pacis, cuius donator est & arbiter Christus, qui hoc tanquam proprium ac peculiare bonum, in se credentibus, & proponit & donat; *Pacem enim*, (inquit,) *meam do vobis*, *pacem meam relinquo vobis*. Cui enim tanquam in sublimi posuit filium Pater, dans illi nomen, quod

miserè diuifus in externum ac interitum diffractus, bella fecum ciebat, expers pacis. Composuit omnes, Christus; & quæ in cælis, & quæ in terris, cuncta pacificauit, autore Apostolo, factusque lapis angularis, & iuxta Pfalterium caput anguli, fecit vtrique vnum; vnde plena & omnibus numeris absoluta pax conciliata. Scio quàm multiplex sit interpretatio verborum illorum, *lapis angularis* & *caput anguli*; Nec me latet, lapidem angularem à plerisque accipi pro fundamentario, de cuius ad Christum accommodatione, dictum est tractatum titulum Regis gloriæ, ex ædificiis per eum constructis. Non ineptè tamen cum nonnullis Patribus & Doctoribus, quos profert Pineda in cap. 38. lobi digressionem de lapide angulari, & Villalp. t. 2. lib. 5. disp. 2. cap. 34. licet reſtagetur Cornelius Ephel. 2. accipitur quoque pro lapide, fastigium duorum parietum necesse, & vtriusque medio, qui *caput anguli* appellatur; atque aded est reuera *angularis*, non minùs quàm lapis demissus in fundamentum, necens in imo duos parietes. Hoc munus, David Pfal. 117. & Apostolus Ephel. 2. Christo tribuunt; ipsæque etiam Christus de se exposuit verba Pfalteris, de lapide ab ædificantiis reprobatò, tandem factò in caput anguli: quod ridiculè Hebræi, de lapide quopiam materiali, nonnulli de Davide, accipere voluerunt. Nos Christum audimus, & de eo accipimus. Tantum super est attingendum, quorum respectu parietum, & quando, factus sit Christus lapis angularis, & caput anguli, necens illos vt medium, atque coniungens, & faciens vtraque vnum.

De Angelis & hominibus, duos parietes accipere, Hieronymus, Laurentius Iustinianus, Otho Frisingensis, & Petrus Bleſensis, allegati superius, tractando de Christo, capite Angelorum & hominum. Nyſſenus I. de perfecta Christiani forma, de duobus eiusdem hominis portionibus, siue de homine externo & interno accipit, quem quod vulgaris non sit interpretatio, iuuat audire. [Quod à sapiente (inquit) Architecto fundamentum fidei & anguli caput nuncupatur, id quoque nobis ad vitam ex virtute instituendum expediet. Sic enim bonarum omnium & administrationum ciuiliū, & disciplinarum, & institutorum tum principum, tum etiam finem esse Dominum dicimus. Nam & spes, quam pro capite accipimus, ad quam rectæ honestæque actiones nostræ tendunt, ille nominatus est à Paulo: & in principio huiusce vitæ ædificij, quod ad ipsum dirigitur, fides, in qua vitæ principia tanquam fundamenta iacimus, & quotidianis officiis, puras tum cogitationes tum actiones nostras moderatur; atque ita, quo vniuersi est caput, nostrum etiam caput efficitur, cum duobus vitæ nostræ, corporis videlicet atque animi muris per honestatem & puritatem constructis, angulari coniunctione aptè cohæret. Quod si altera pars desit ædificio, vt vel animi puritas conspicuam extrinsecus honestatem non habeat, vel hæc, quæ videtur animi virtute vacet, eius maneat inchoatæque vitæ caput, non erit Christus, quippe qui duplici angularique fabricæ, tantummodo quadrat: neque enim, nisi duo concurrant parietes, angulus fieri potest. Quare tunc imponetur ædificio nostro summi angularis fastigij pulchritudo, cum ex vtraque parte, ad rectam virtutis

normam, duplex vita & recta & constans, & nihil obliqui cuiusque habens, perpendiculo concinnè erit accommodata.]

943 Communissima expositio & germanissima, duos parietes à Christo nexos, accipit duos populos, Gentilem scilicet & Iudæum, quorum dissidia ob cultus disparitatem, Christus vno ouili & vno pastore; vna inquam pro omnibus religiosi cultus ratione constituta, diremit; & vtriusque Deo concilians, factos eos eodem cum vno tertio, eisdem quoque inter se fecit. Nyſſenus orat. de Christi Natiuit. existimat, Christum, vt sic duorum populorum vno per ipsum facienda innotesceret, natum esse inter bouem & asinum. [Præſepè (inquit) in quo Verbum gignitur, bestiarum est domus, vt cognoscat hos possessorem suum, & asinus præſepè Domini sui. Per bouem, intellige illum qui legis iugo subiectus est: per asinum autem, quod est animal ferendis oneribus natum, eum qui simulachrorum cultus onustus est crimine. Cæterum commune rationis expertum animalium pabulum, (inquit Propheta,) fœnum iumentis. Quod autem ratione præditum est animal, vescitur pane. Ideo in præſepi, quod est animalium ratione vacantium sedes, è cælo delapsus vitæ panis propenitur: vt & quæ à ratione remota sunt animalia, rationis cibo nutrantur, atque ita ratione decorentur. Medium igitur in præſepi se inter bouem & asinum vtriusque Dominus locat, vt medium parietem maceræ soluens, duos condant in semetipso, in vnum nouum hominem; ab altero graue legis iugum eripiens, alterum simulachrorum cultus onere liberans.] S. Bernardus serm. 4. de Epiph. eodem refert, susceptum à Christo baptismum & circumcissionem, & celebratum Pascha figurale subiuncto nouo. Sic enim benè oculatis patefactum est, Christum duo illa nexuile, & ambos parietes coniunxisse.

Inchoata est ea compaginatio, in momento productionis Christi, quo se Patri obtulit nexum tam discrepantium extremorum. Itaque mox à Christo nato, ea consociatio ante tam dissidentium populorum, manifestari cœpta est, hinc pastoribus Iudæis, inde Gentilibus Magis, ad Christi compagem accurrentibus. Dixit id eleganter S. Augustinus serm. 34. de temp. & serm. 13. de verb. Apostolis vbi sic habet. [Quid sibi vult *Abba Pater*? Si enim quæris quid sit *Abba*, respondetur tibi, *Pater*. *Abba* enim Hebræicè, *Pater* dicitur. Quare voluit Apostolus vtrumque ponere: Quia videbat lapidem angularem, quem reprobauerunt ædificantes, & factus est in caput anguli: non sine causa angularem dictum, nisi quia in osculum recipit vtrumque parietem de diuerso venientem. Hinc circumcisio, inde præputium, tantum à se & inter se longè, quantum ab angulo longè: quantum autem ad angulum propè, & inter se vtrique propè, in angulo autem inter se iuncti. Ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraque vnum. Ergo inde circumcisio, inde præputium, Parietum concordia, anguli gloria.]

Profecit ex Augustino Fulgentius serm. de Epiph. verbis illis. [Apostolica testatur autoritas, quia *vnus est Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem*. Circumcisionis nomine Iudæos, præputij nomine Gentiles indubitanter ostendens, Isti sunt duo pa-

rietes, qui ex diuerso venerunt, & in lapidem qui factus est caput anguli, in unitate fidei conuenerunt. Vnus paries, venit ex Iudæis, alter ex Gentibus: longè à se diuersi erant, quando diuersa credebant. Positus est in medio lapis angularis, qui ad se utrumque parietem duceret, & utrumque vno nomine nuncuparet, essentque vnum in communione vocabuli, qui fierent vnum in vna gratia sacramenti. *Per Christum enim qui est pax nostra, faciens utraque vnum*, Iudæi & Gentiles facti sunt vnum, quibus fidei unitas, vnum indidit nominis Christiani vocabulum. Ad lapidem ergo angularem utrumque paries venit, & verum Angulum, fidei unitas fecit. Horum duorum parietum vnus adductus est, quando pastoribus Iudæis, Christum natum Angelus nunciavit: alter paries adductus est, quando Gentilibus Magis, nouum sidus apparuit. Illi fuerant primitiæ Iudæorum, isti facti sunt primitiæ Gentium. Illi de proximo adducti, isti de longinquo reducti.]

Ad pleniorē & luculentiorē eiusdem veritatis manifestationem, spectauit Autor sermonis de Christi Resurrectione apud Cyprianum, cum de die qua Christus rediuit ad vitam rediit, sic philosophatur. [In hac rerum conuenientia, honorificatus est Christus, & gloriose laudis triumphos letabunda hodie canit Ecclesia, in lapide angulari confocians disunctos olim parietes: quos in vnum mirabilis artifex suo sanguine glutinauit, & reprobo diu à malignis fidei fundamento, charitatis suæ nexibus diuisas copulauit macerías, & redegit partes in totum, & multa in vnum: & facti sunt vna domus, confederati parietes, & stabile fundamentum.] Denique Tertullianus lib. contra Iudæos cap. vltimo, quia in mundi meta & extrema iudicii die, congregatis vndeunque electis ex omnibus gentibus, tribubus, populis & linguis, manifestissima erit dissidentium populorum adunatio per Christum; tempus illud assignat, quo prodatur Christum anguli lapidem, fecisse utraque vnum, & pacem perfectam fecisse in omnibus, ac inter omnia, tam quæ in cælo, quàm quæ in terra sunt.

Vrsus doctrina, de Christo mediatore, & pace nostra.

944 Quam pacem procul odorati, gratulatione tanta exceperunt prisci Patres, ne vitio nostro velimus perditam; facti partiarj rebellium lumini, & factiosorum principis Satanæ, ac fœdistragi, qui pactam & firmatam per Christum pacem nulla ex causa violemus. Nihil melius quàm pax in Christo, ait S. Ignatius Epist. ad Ephes. Nulla salus bello. Pacem ergo redintegratam custodiamus studiosè, sicut docet nos Ecclesia, pacem & dandam & conseruandam frequentissimè pascens. Audi S. Chrysostomum hom. 3. in ad Coloss. [Propterea oramus, ac dicimus petentes Angelum pacis, & semper pacem petimus. Nihil enim potest ei æquiparari. In Ecclesiis pacem, in supplicationibus, in salutationibus, & semel, & bis, & ter, & sæpè eam dat is qui præest Ecclesiæ, dicens; *Pax vobis*. Quamobrem? Quoniam ipsa est mater omnium bonorum, ipsa est gaudij materia & argumentum. Propterea Christus quoque, Apostolis domus ingredientibus, hoc iussit statim

dicere, tanquam aliquod bonorum symbolum. *Inuentes enim, (inquit,) domos dicite, Pax vobis.* Nam si ea non sit, omnia sunt superuacua. Et Christus dicebat Discipulis, *Pacem annuntia vobis, pacem meam do vobis.*

Mox verò autor serid est, vt de pace plena & perfecta, sumus solliciti. Hanc enim esse, quam Christus redintegrare venit, idque infirmari docet, prisca salutatione, qua Episcopus publicè impertiebat populum. [Non dicit Ecclesiæ præsul. *Pax vobis* solummodò, sed *pax omnibus*. Quid enim, si cum hoc quidem panem habemus, cum illo autem bellum & pugnam, quid luci fieremus? Neque enim in corpore, si ex elementis alia quidem quiescant, alia verò seditionem agitent, fieri potest vt vnquam consistat sanitas, sed per modum omnium ordinem, & consensum & pacem: & si non omnia quiescant & in suis maneat terminis, omnia euerentur. In nostra quoque mente, nisi omnes quiescant rationes, pax non erit. Tale bonum est pax, vt filij Dei vocentur, eius effectores & opifices. Et merito. Nam Dei filius idè quoque venit in terram, pacificaturus quæ in terra & quæ in cælis. Si autem pacifici, sunt filij Dei, qui res non student facere, sunt filij Diaboli.] Et paulo post. [Quum ingressus fuerit is qui præest Ecclesiæ, statim dicit; *Pax omnibus*. Quando sermonem facit ac concionatur, *Pax omnibus*. Quando benedicit; *Pax omnibus*. Quando iubet salutare, *Pax omnibus*. Quando peractum fuerit sacrificium; *Pax omnibus*. Et rursus in intermedio, *Gratia vobis & pax*. Quomodò ergo non absurdum, si toties audientes habere pacem, inter nos bellum geramus? Accipientes & reddentes, cum eo qui dat pacem, bellum gerimus. Dicis, *Et spiritus tuo*, & cum foris calumniaris? Hei mihi, Quæ sunt Ecclesiæ honesta ac veneranda, facta sunt figuræ tantum rerum, sed non aliqua veritas. Hei mihi, vique ad verba manent symbola horum castrorum. Vnde etiam ignoratis cur dicatur, *Pax omnibus*.] Isidorus Pelusi. Epist. 122. responsum illud plebis Christianæ, & cum spiritu tuo, putat dirigi ad ipsum Deum, sensumque responsi esse; cum nos Dominè inter nos conueneris, item cum templo, ac spiritu tuo, nexos velis. Sed sensus Chrysostomi, videtur simplicior.

945 Cauendum ergo est, pacem danti vel reddenti ex Christi præcepto, ad memorandam & imitationem exprimendam pacem à Christo factam, ne nominibus nudis contentus, & a pace alienus, *pacidicus*, non *pacificus* iuxta Bernardum serm. de Conuers. ad Clericos c. vltimo, audiat opprobrium illud quod ab Optato lib. 3. Donatistis est ingestum. [Vtique dixit, *pax vobiscum*: cum Deus contra: *Pax*? Et vbi pax? Hoc est dicere: Quid salutas, de quo non habes? quid nominas quod exterminasti? Salutes de pace qui non amas? [In hanc rem egregè S. Chrysostomus hom. 21. in ad Rom. Quum sit Christo cordi, non vt verbo tantum, inuicem pacari simus, sed te ipsa, atque adeo vt syncerum pacem inuicem habeamus, colligit Isidorus Pelusi. 4. Epist. 111. ex eo quod Christus te ipsa, non verbo tenus, & cælum & terram pacauerit, & conciliauerit. [Maximè (inquit) caræ sunt Deo Verbo, hominum in se reconciliationes. Nam idem ille qui cælestium cum terrestribus gratiam redintegravit, odia quoque hominum dissoluit.]

dissoluit, neque enasci ea permittens; etsi forte germinauerint, radicibus illa concutiens atque euellens. Ait enim, *Noli irasci fratri tuo semere.* Quia verò probè cognitam habet humanam infirmitatem, quæ leui momento ad lapsum impellitur, etiam exortis inimicitis, dissoluit earum radices, adeoque proprium munus imperfectum manere æquo animo fert, quoad vique inter nos in concordiam redeamus.] Hoc recogitandum, pacem dantibus ac reddentibus non qualem Christus dedit, synceram & ex animo, sed qualem Iudas præbuit fucatam & laborum tenuis.

At iis qui pacem synceram, & in se habuerint ipsi, & circa alios seruauerint & curauerint, Christi pacis nostræ imitatio perfecta, & diuina filiatione reposita est de quo audi Iliorum Pelusiotam lib. 4. Epist. 169. [Pacificos beatos prædicauit Saluator, & filios Dei futuros esse promisit: qui primò quidem in semetipsis pacem colunt, nec laborant seditione, sed bellum quasi civile & intestinum dirimunt, dum corpus spiritui subiiciunt, & partem sui inferioriorem eo adducunt, vt præstantiori seruiat seruitutem quauis libertate, adeoque & regno quouis, potiorum. Deinde, qui aliis quoque, vel secum ipsis, vel cum aliis dissidentibus pacis sunt autores. Nemo autem ad id alteri conciliandum idoneus fuerit, quod ipse non habet. Vnde fit etiam, vt immensam diuinæ bonitatis vim demittes, quæ bonas retributiones non tantum laboribus ac sudoribus, sed quodammodo etiam voluptatibus sese daturam polliceatur; siquidem fastidium rerum delectabilium omnium pax continet, quâ absente, nihil quicquam eorum valebit, quæ ad animum demulcendum sunt comparata, bello videlicet pacem extinguente. Sed & hoc pulchrè atque concinnè dictum esse putandum est. Filios Dei vocatū ita pacificos; quodque illud præmium huic certamini sit tributum. Cum enim ipse, vt qui genuinus sit filius, ad pacem compulserit omnia, dum & corpus reddidit virtuti prouum atque obediens, & populos duos, qui inquam, ex Iudæis pariter ac Gentilibus crediderunt, in vnum nouum hominem condidit; & denique cælestia terrenis compaginauit, rectè atque ordine fecit, quod eadem, quantum quidem in ipsis est præstantes, eadem quoque appellationis dignitate decorandos pronuntiant, & in filiationis honorem coaptandos; qui supremus est beatitudinis terminus.]

CAPVT VI.

Christus Via, & iter quo ostenditur salutare Dei terra, marique.

946 **I**te Christi titulus, quomodo nexus sit cum titulo mediatoris, aperio verbis S. Greg. 22. mor. c. 18. vbi tractans illud, *quis mihi tribuat adiutorem, vt desiderium meum omnipotens audiat.* interpretatur ea verba de desiderio Christi adiutoris, quo Iob flagrabat. Quod autem Christus adiutor fuerit, sic exponit S. Gr. [Ipse quippe adiunxit hominē, Theoph. Raynaudi de Attrib. Christi.]

factus homo: vt quia puro hominē via redeundi non patebat ad Deum, via redeundi fieret per hominē Deum. Longè quippe distamus à iusto & immortalē, nos mortales & iniusti. Sed inter & immortalē iustum, & nos mortales iniustos, apparuit mediator Dei & hominum, mortalis & iustus, qui & mortem haberet cum hominibus, & iustitiam cum Deo: vt quia per ima nostra longè distabamus à summis, in seipso vno, iungeret ima cum summis: atque ex eo nobis via redeundi fieret ad Deum, quo summis suis ima nostra copularet. Hunc ergo Beatus Iob, per totius Ecclesiæ significationem loquens mediatorem requirit, qui cum dixisset, *Quis mihi tribuat adiutorem,* aptè subdidit, *vt desiderium meum omnipotens audiat.* [S. item Augustinus. 9. Ciuit. cap. 15. cum pulcherrimè tradidisset Christi mediatoris munus, idque contra Platonicos negasset Angelis, concludit disputationem in hunc modum. [Nec tamen ob hoc mediator est, quia verbum: maxime quippe immortalē, & maxime beatum Verbu, longè est à mortalibus miseri, sed mediator per quod homo: eo ipso ostendens vtrique ad illud non solum beatum, verum etiam beatificum bonum, non oportere queri alios mediatores, per quos arbitremur nobis peruenitionis gradus esse molliendos; quia beatus & beatificus Deus, factus particeps humanitatis nostræ, compendium præbuit participandæ diuinitatis suæ. Neque enim nos à mortalitate & miseria liberans, ad Angelos immortales beatosque ita perducit vt eorum participatione etiam nos immortales & beati simus; sed ad illam Trinitatem, cuius & Angeli participatione beati sunt. Idèò quando in forma seruī, vt mediator esset, infra Angelos esse voluit, in forma Dei super Angelos mansit, idem in inferioribus via vitæ, qui in superioribus vita.] Quare appositè hoc locq, consequenter ad titulum mediatoris, exponemus, quomodo Christus dicatur *via, & iter ad salutare Dei.* Et cum iter, aliud sit terrestre, aliud maritimum, (soli quippe sunt duo modi longinquas plerasque terras adeundi: vtrumque hic prosequemur, initio factò à priori, quod & frequentius est, & vniuersalius.

Omnes hic peregrini, & viatores,

947 Vt autem solidè procedamus, tēque eruiamus ab ipsa radice, præmittendum est. omnes nos hic peregrinari, & extorres esse à patria. Traditum id à Seneca, cuius id in Centone de remediis fortunæ producit, sanè præclarum. [Peregrinatio est vitæ, multum cum deambulaueris, domum redeundum est.] Piger, de Ethnico homine, tamen si sæpè nostro, eam veritatem discere, cum in Scriptoris & apud Patres, illam habeamus testatissimam. Princeps Apostolorum, Christianos obtestatur, meminerint tanquam aduenæ & peregrini, abstinere à carnalibus desideriis. Coapostolus eius Paulus Heb. 11. celebrat fidem Abrahæ cæterorumque antiquorum Patrum, qui super terram habitauerant vt peregrini. *Iuxta fidem* (inquit,) *defuncti sunt omnes isti non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutes. & consistentes quia peregrini & hospites sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. Et siquidem ipsius meminissent de qua exierunt,*

QQ 2